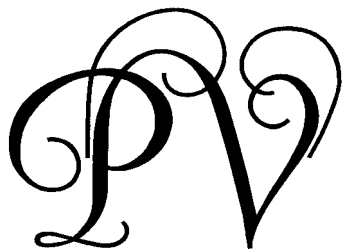

VELKÉ
POSTAVY
ČESKÝCH
DĚJIN

Ex Bibliotheca, Illustrissimi Principis,
Domini Dñi Petri Vok, Ursini, Domini Do-
mus à Rosenberg, Ultimi & Senioris, & è Pri-
matibus Bohemorum cellissimi, et antiquis

ANNO CHRISTI.

M. DC. X.

VERBUM DO-
MINI MANET
IN ÆTERNUM

IN S. IUSTITIE
ET S. S. P. L.

JAROSLAV
PÁNEK

PETR VOK Z ROŽMBERKA
Život renesančního kavalíra

Petr Vok
z
Rožmberka

VYŠEHRAĐ

Vyobrazení na obálce:

Petr Vok z Rožmberka jako čtyřicátník.
Olejomalba Mistra Petra Voka, 1580
(Lobkowitzká sbírka – Nelahozeves).

Vyobrazení na s. 4:

Exlibris Petra Voka z Rožmberka. Rytina
Egidia Sadelera z roku 1609.

Copyright © Jaroslav Pánek, 2010

Typography © Michaela Blažejová, 2010

ISBN 978 - 80 - 7429 - 008 - 4

Mezi skutečností a legendou

Počátek sedmnáctého století nesliboval obyvatelům zemi Koruny české nic dobrého. Dlouhodobé ochlazení středoevropského klimatu jakoby symbolicky uzavřelo dobu hospodářské prosperity v prvním století novověku.¹ Tatam byla bezstarostnost, s níž Češi přijímali zprávy o tureckém bojišti jen jako ohlas vzdálených příběhů. Nedaleko východních hranic Moravy už několik let trvala dlouhá válka mezi Osmanskou říší a Habsburky, válka z velké části živená daněmi českých poplatníků a občas do svého víru strhující také šlechtice, měšťany a poddané z Čech a Moravy. Ještě mnohem hrozivěji vyhlíželo vyhrocování nepřátelství mezi katolíky, luterány a kalvinisty na západ od českého pomezí. Svatá říše římská národa německého, Nizozemí, Francie, Španělsko i bohatá italská knížectví v čele s papežskou kurií a dokonce také Polsko-litevská unie, mohutný soused České koruny na severu, se diplomaticky, ale i vojensky připravovaly na příští mezinárodní konflikt. Ani České království nebylo těchto otřesů ušetřeno – v posledním roce šestnáctého století nastoupila do čela zemské vlády skupina rozhodných katolíků, kteří se rozloučili se smyslem svých předchůdců pro kompromis a začali se chystat na konečné zúčtování s evangelíky. Evropa i český stát se otráasaly vnitřními rozpory, jež na sklonku druhého desetiletí sedmnáctého věku vyústily do třicetileté války.²

Největší konflikt dosavadních evropských dějin nepřinesl jen potoky nadarmo prolité krve, zástupy vyhnanců, zpusťšené země, hlad a bídu. K jeho koloritu nepatřila jen popravni lešení a neslýchané zábory majetku, ponížení starobylých zemských práv a popření náboženských i stavovských svobod. Bezmezná násilí a utrpení nekončící války od základu změnily pohled na svět. S konečnou platností se vytratil někdejší renesanční optimismus a humanistická víra ve schopnosti člověka. Lidský

jedinec se cítil bezmocně zmitán osudem a jako poutník bloudící v nepřehledném labyrintu buď propadal bezduchému cynismu, nebo spojoval své naděje s milostí Boží.

Dramatická proměna nepostihla jen prožívání přítomnosti a výhledy do budoucna, ale také vnímání minulosti. Poryv třicetileté války přerušil souvislé chápání dějů, jež na sebe dříve přirozeně navazovaly, avšak nyní, po prožitcích tolika hrůz, se skutečnosti staré jen několik desetiletí začaly jevit jako cosi neskutečně vzdáleného. Zvláště tam, kde přítomné a minulé události stály ve zjevném kontrastu, vznikaly neobyčejně příznivé podmínky pro idealizaci minulosti. Dávná skutečnost se měnila v pohádku a kdysi živé postavy vyrůstaly v bájně hrdiny.

Právě tak tomu bylo v jihočeské Třeboni, poslední rezidenci legendárního Petra Voka z Rožmberka. Město, jehož obyvatelé se po třicetileté válce postarali o zvětšení památky svého někdejšího vladaře, na sklonku 17. století vynikalo nanejvýše svým půvabem. Roku 1699 jej vystihl vedutista Maxmilián Stránský; soustředil se na dvě treboňské dominanty – rozlehlý zámecký areál, vcelku zachovaný v podobě, kterou mu vtiskl poslední Rožmberk, a mohutné opevnění, objímající město prstencem hradeb. Zato při zachycení vnitřní zástavby nezakrýval její mnohem skrovnější ráz. Ani pečlivě vykreslené fasády měšťanských domů nemohly zastřít poválečný pokles Třeboně mezi nezámožné venkovské obce.³

A přece se za hradbami maloměsta na břehu rybníka Svět odehrávala dramata, jež souzněla s pochmurnou historií Čech a střední Evropy v posledních letech před třicetiletou válkou i v jejím průběhu. Měla své hluboké kořeny v minulých staletích, vlastně už v roce 1366, kdy město středověkého založení získali Rožmberkové. Od té doby až do konce 16. století se Třeboň stala vedle Českého Krumlova druhým hlavním sídlem nejvýznamnějšího velmožského rodu v Čechách. Měla výjimečný hospodářský význam jako středisko kvetoucího panství s výnosným rybníkářstvím a zároveň požívala věhlasu nedobytnosti. Ještě uprostřed válečného běsnění napsal o ní Pavel Stránský ve spisu *Český stát*, že Třeboň je „*neobyčejně silná pevnost, ležící na rovině mezi bažinami*“ a že „*nepřátelské útoky u této pevnosti vždy umdlely*“.⁴ Za vladařství Petra Voka povýšila Třeboň na centrum zmenšeného, ale dosud úctyhodného rožmberského dominia a stala se i za hranicemi Čech uznávaným dějištěm společenského, politického a kulturního života. Když roku 1611 zdědili Třeboň Švamberkové, navázali sice na politickou orientaci Petra Voka a v protihabsburském duchu ji ještě prohloubili, ale jinak postrádali velkorysost svých předchůdců. Ostatně k rozvinutí vlastního vel-

možského programu se jim ani nedostávalo času. Petr ze Švamberka se bezvýhradně připojil k opozici nekatolických stavů a patřil k nemnoha českým pánům, kteří byli ochotni vložit do zápasu s Habsburky i vlastní majetek. Břemeno odboje proti panovnické dynastii s ním ovšem museli nést i jeho poddaní.⁵

Třeboň vstoupila do českého stavovského povstání v letech 1618 až 1620 zatížena vlastními existenčními problémy. Měsíc před pražskou defenestrací, na Velký pátek 13. dubna 1618, zachvátil město požár a zničil většinu z necelé stovky jeho domů. Živelní pohroma ukončila šťastný vývoj města na samém prahu třicetileté války. Mnozí obyvatelé se museli uchýlit do sklepů, trosek vypálených domů a do narychlo zhotovených příbytků. Zato mohutné opevnění zůstalo nedotčeno a Petr ze Švamberka se hned v květnu 1618 postaral o jeho další zdokonalení.

Význam třeboňských hradeb byl zřejmý od prvních dnů české války, kdy začaly bojové operace stavovského a císařského vojska. Jižní Čechy ležely na spojnici mezi povstaleckou Prahou a habsburskou Vídní, a obě nepřátelské armády se od počátku soustředily k ovládnutí strategicky důležitého jihočeského území. Císařští drželi jako klíč k jižní části země České Budějovice, zatímco pro stavovské rebely měla podobný význam třeboňská pevnost. Díky Petrovi ze Švamberka, který se stal jedním z členů českého direktoria a poté i zemské vlády po boku zvoleného krále Fridricha Falckého, se mohli povstalci na třeboňské hradby plně spolehnout. Nedůvěřovali však vojenským schopnostem měšťanů a vcelku právem si nedělali iluze o jejich vytrvalosti při budoucím obléhání. Proto přes odpor Třeboňských udržovali od letních měsíců 1618 ve městě silnou posádku, která měla hlavní opěrný bod na rakouských hranicích udržet za každou cenu.⁶

Rozhodnutí direktorů mělo dvoji ostří. Uchránili sice Třeboň před dobytím a vypleněním, jaké postihlo mnoho měst a městeček v okolí, zároveň však vložili na bedra měšťanů krajně obtížný úkol. Posádku bylo třeba ubytovat, živit a společně s ní snášet všechny útrapy kasárenského života. Počet vojáků se zvyšoval do jara 1620 až zhruba na tisíc mužů, což bylo asi víc než všech civilních obyvatel města i s uprchlíky z venkova dohromady. S přibývajícimi měsíci české války se situace zhoršovala. Vojáci dostávali sjednaný žold jen velmi nepravidelně, a proto si zásobování nezřídka vynucovali od měšťanů na dluh nebo docela zdarma, někdy také bezostyšně loupili v okolních vesnicích.

Hospodářské zázemí třeboňských měšťanů se v důsledku válečných událostí rychle zužovalo. Mezi Třeboni a Českými Budějovicemi, vzdále-

nými sotva 25 kilometrů, probíhala nepřátelská linie a vzájemné výpady vojsk i časté drancování při honbě za potravou a spíží měnily vesnice na treboňském panství v pustinu. Měštští řemeslníci ztráceli surovinové zdroje, zvláště pro potravinářskou a kožedělnou výrobu, ale i odbytové zázemí. Pohyby vojsk trvale ohrožovaly obchodní spojení, finanční možnosti měšťanů se oproti mírové době povážlivě ztenčovaly, ale nároky vojenské posádky rostly. Těžkou ránu pro hospodaření města znamenalo na počátku roku 1620 úplné zničení treboňského předměstí, jež při nenadálém nočním útoku vypálilo císařské vojsko.⁷

Vojáci i neozbrojení poddaní lidé umírali tehdy pod treboňskými hradbami po stovkách, jak o tom se strohou věcností vypráví ve svých pamětech český rytíř a císařský důstojník Jindřich Hýzrle z Chodů: *„Při- byli jsme k městu (s 1500 mušketýry) před úsvitem a nepřítel o nás ještě nic nevěděl. Na předměstí měl 300 mušketýrů, ale ani jedinou vartu, takže všichni pěkně leželi a spali. Když jsme přitáhli až k nim, vpadli na ně s pěchotou ze dvou stran a s rejtary z třetí strany a předměstí i stodoly jim zapálili, vůbec nevěděli, jak se to stalo. Co ve stodolách zůstalo, to shřelo, co ven vyběhlo, to moji rejtari a knechtí rozsekali a pobili, co snad ještě v košili uteklo nebo se někde skrylo, to pomrzlo, poněvadž ta noc byla tak strašně mrazivá, že i nám 200 soldátů dobře oblečených od mrazu zhy- nulo. Z lidu nepřátelského tam celé dva praporce zůstaly.“*⁸

O osudu českého povstání rozhodla krátká bitva na Bílé hoře u Prahy 8. listopadu 1620. Sociální základna odboje nebyla dostatečně široká ani na počátku povstání a během dvou let se ještě zúžila na radikální evangelickou šlechtu. Pod nápořem vojenské přesily se rozložila nejen stavovská armáda, ale i řady povstalců, takže od bělohorské bitvy patřila naprostá většina Českého království opět Habsburkům. Avšak několik opevněných míst v zemi kladlo odpor ještě dlouhé měsíce. Mezi nejvytrvalejší patřila Třeboň, kterou císařské vojsko pod velením Baltazara Marradase obléhalo od 21. září 1620. Do boje o jihočeské město se promítl konflikt mezi dvěma mocensko-politickými tábory soudobé Evropy. Obléhatele vedl španělský šlechtic don Marradas, jenž v tomto dílčím střetu reprezentoval habsbursko-katolický blok,⁹ obráncům Třeboně – dvěma skotským, jednomu německému a jednomu českému praporci – velel anglický podplukovník John Seton z Carchunothu, sloužící králi Fridrichovi Falckému a jeho prostřednictvím i volnému seskupení protihabsbursko-evangelických sil.¹⁰ Na průběhu a výsledku boje sice závisela holá existence treboňských měšťanů, ale oni sami tu vystupovali jen jako bezmocné figurky na velké válečné šachovnici.

Obyvatelé raně novověkého města – řemeslník, voják a kupec. Dřevorez Tobiasa Stimmera z druhé poloviny 16. století.

Z právního hlediska bylo ovšem postavení Třeboně složitější. Ještě před pádem povstání, 24. září 1620, náhle zemřel asi čtyřicetiletý Petr ze Švamberka, a třebaže po něm zůstali dědici, Třeboň se načas ocitla bez vrchnosti. Měsíc po bělohorské bitvě, kdy již bylo město obklíčeno nepřáteli, „ujal se“ Třeboně uprchnuvší král Fridrich a přenesl na městskou radu správu celého přilehlého panství. Takové rozhodnutí mohlo mít za mírových okolností dalekosáhlý význam, ale nyní zůstalo jen prázdným gestem poraženého panovníka. Skutečnou moc nad panstvím drželi císařští důstojníci, zatímco ve městě vládl pevnou rukou podplukovník Seton. Třebaže krále výmluvně přesvědčoval o své oddanosti až za hrob, sám byl především žoldněrem, pro něhož válečné umění znamenalo zdroj obživy a cestu k bohatství.

V čele žoldněřských oddílů a českých vojáků, vyslaných do treboňské pevnosti k ochraně zemské hranice ze Slánského kraje, dovedl Seton zorganizovat obranu města tak, že na ní ztroskotaly všechny nájezdy

dobyvatelů. Avšak jeho cíl nespočíval v trvalém udržení Třeboně pro Fridricha Falckého, což beztak vyhlíželo v úplném obklíčení naprosto beznadějně, nýbrž v úspěšném dovršení vlastního válečného podniku v Čechách. Nejenže si Seton od Třeboňských vynucoval zajištění obživy pro své vojáky, ale ukládal jim také neúnosné finanční povinnosti, jejichž výtěžek přirozeně plynul do jeho kapes. Vymáhal žold pro vojáky, na nucených „půjčkách“ vybral přes 10 000 zlatých a v únoru 1621 za jediný den vyždímal ze zubožených měšťanů 4000 zlatých pod pohrůžkou, že dá město zapálit a tamní domy vyplnit.¹¹

Kdyby záleželo na Třeboňských, dávno by se vzdali beznadějně obrany. Jim šlo jen o takovou kapitulaci dohodu, která by zabránila císařskému vojsku v bezuzdném plenění a vraždění ve městě. Po půldruhém roce obležení pozbyl další boj jakýkoli smysl i pro Setona. Město bylo vyhladovělé, finančně i materiálově vyčerpané a navíc posádka zůstala bez střeliva. Obléhání, které zastupovali důstojníci stavovské posádky a třeboňská městská rada, dosáhli 23. února 1622 dohody s hrabětem Maradasem o vydání města pod podmínkou, že jim budou zachovány životy, majetek, stará privilegia a náboženské vyznání. Třeboňská posádka byla rozpuštěna a většina vojáků, kteří dosud sloužili vyhnanému králi Fridrichovi, dobrovolně vstoupila do služeb císaře Ferdinanda II. Zatímco podplukovník Seton odjžděl z Třeboně vcelku uspokojen finančním výnosem dvouletého českého dobrodružství, vlády nad městem se ujímali císařští žoldnéři.¹²

Před očima třeboňských měšťanů se otvírala krajně nejistá budoucnost. V průběhu obléhání ztratili zbytky iluzí o povstání, s jehož pádem se zhroutila i stará stavovská společnost. Nyní je čekalo soužití s radikálně změněným režimem, založeným na neomezené moci habsburského panovníka a na náboženském monopolu katolické církve. Avšak válečné běsnění, v němž nejpádňjším argumentem zůstávalo bezohledné vojenské násilí, mělo trvat ještě nekonečných šestadvacet let.

V době, kdy se Třeboň vzdávala habsburským vítězům a odříkala se spoluviny na poraženém stavovském povstání, těžiště válečných událostí již leželo mimo české země. Pokud se později bojovalo i v Čechách, okolí města netrpělo tolik jako na počátku třicetileté války. Přesto na Třeboň i nadále doléhaly hospodářské důsledky bojů, průtahy císařských vojsk a lavinovitě se šířící epidemie. Stav třeboňského panství byl beztak už ve dvacátých letech 17. století katastrofální. Pole, louky a lesy zůstaly zpustošeny. Mnohé rybníky, jimiž se ještě nedávno pyšnilo rožmberské dominium, mlýny a dvory podlehly zkáze. V blízkém okolí Tře-

boně zůstalo 34 pustých vesnic, počet obyvatel na panství se v důsledku surového vraždění a hromadného útěku poddaných snížil asi na desítku. Podle očitého svědka, kněze Adama Putschära – slovy *Třeboňských pamětí* Adama Pucara, „*pána dobrého a správného*“¹³ – roku 1625 žádné jiné panství v Čechách nebylo tak zpustošené, vypálené a liduprázdné jako Třeboňsko.¹⁴

Samotné město díky pevným hradbám sice tolik neutrpělo, ale i v něm byla situace velmi zlá. Muselo se rozloučit s předbělohorskou prosperitou a blahobytem, který vyplýval z ekonomického zájmu a osobní přízně vrchnosti. Poničením panství bylo nadlouho oslabeno přirozené zázemí Třeboně. Její předměstí bylo vypáleno tak, že na něm roku 1625 nezůstal jediný usedlý obyvatel, a počet měšťanů uvnitř hradeb dosahoval sotva poloviny mírového stavu. Nepříznivé důsledky vylidnění přetrvávaly ještě dlouho po skončení bojů. Podle soupisu z roku 1661 zůstávala neobydlena devítina městských a dvě třetiny předměstských usedlostí. V důsledku války se hospodářský a populační vývoj města zastavil a byl vržen daleko nazpět. Trvalo celé století, než se podařilo ztráty vyrovnat.

Ještě v jednom ohledu se Třeboň nuceně vrátila zpátky do minulosti. Násilím i náboženskou agitací bylo obyvatelstvo Třeboňska převedeno ke katolictví, jediné víře, přípustné v nastávajícím konfesijním absolutismu. Situace se zde lišila od krajů s výraznou reformační tradicí hned z několika důvodů. Předně v době reformace vládli „dvojímu lidu“ ve městě a okolí umírnění katoličtí Rožmberkové a teprve na sklonku 16. století, kdy již reformační vlna slábla, nastoupily protestantské vrchnosti, Petr Vok a po něm Švambergové. Dále je třeba vzít v úvahu, že Třeboň ležela na rozmezí oblastí s evangelickými a s katolickými věřícími, přičemž za předbělohorských vrchností nevyvolávalo soužití většinových utrakvistů s menšinovými katolíky žádné vážnější obtíže. Díky tomu se konfesijní otázka v Třeboni nestala vážným politickým problémem, který by měšťany stmeloval do znepřátelených skupin a po Bílé hoře udržoval v protestantech ducha odporu. A konečně u obyvatelstva početně zdecimovaného válkou ani nepřekvapí, že se nevzchopilo k výraznějším projevům rezistence.

Únava z dlouhotrvajícího obležení a špatné zkušenosti s bezohlednými souvěrci ze stavovské posádky posílily sklon treboňských měšťanů k trpnému přijetí nových náboženských poměrů. Povrchní rekatolizace proběhla velmi rychle a nová vrchnost ji dokázala ocenit. Císařův syn, dosud nevládnoucí český král Ferdinand III., odpustil 20. prosince 1629 Třeboňským účast na povstání a potvrdil jejich staré výsady právě proto, že se tak ochotně vrátili do lůna katolické církve.

O posílení katolictví na svém novém panství se Ferdinand III. postaral také restitucí dávno zaslých církevních ústavů. Rozhodl se totiž obnovit v Třeboni a v blízkých Borovanech dva kláštery, či přesněji řečeno augustiniánské kanonie, které v šedesátých letech 16. století zrušil starší bratr Petra Voka Vilém z Rožmberka. Podle Ferdinandova nařízení z roku 1631 se měly kanonie zapojit do protireformačního díla, ale zároveň se měl do jejich držení vrátit kdysi zabraný majetek. Právě v tom tkvěl zárodek sporů, které pak vzrušovaly Třeboň po několik desetiletí. Jednak nikdo přesně nevěděl, nač mají řeholníci v bílých talárech nárok, jednak se restituce církevního majetku přičila jeho novým držitelům, mezi nimiž největší podíl měla sama třeboňská vrchnost. Opakovaná šetření komisí, pátrání po písemných pramenech a výsledky svědků, z nichž se beztak sotva kdo pamatoval na působení augustiniánských kanonií, spory o pozemky a desátky, o výrobní a tržní privilegia, opakované stížnosti na všechny strany a zásahy vídeňského dvora, to vše od třicátých let rozvířovalo poklidnou hladinu veřejného mínění v živořícím městě a vytvářelo napětí mezi řeholníky, správci panství a městskou radou.¹⁵

Vleklé spory se prohloubily v šedesátých letech 17. století, kdy se do čela třeboňské kanonie dostal P. Norbert Heermann. Mladý, podnikavý a přitom neobyčejně ctižádnostivý Němec z Magdeburku udělal na Třeboňsku rychlou kariéru. Ani ne třicetiletý se stal roku 1658 administrátorem v Borovanech, po dvou letech přešel ve stejné hodnosti do Třeboně a za další dva roky (1662) povýšil na třeboňského probošta, prvního po obnovení tamního řeholního domu. Důslednou rekatolizaci města a okolní krajiny pokládal za své životní poslání a v zemi, jejímuž jazyku se nikdy nenaučil, se snažil vyplnit pozůstatky „kacířství“. Stál u zrodu třeboňského bratrstva Bolestí Panny Marie, jež získalo roku 1666 papežské potvrzení a odpustky, a vzestup svého kláštera chtěl povýšit na prestižní záležitost celé katolické církve. Sdílel politické ambice vysokého duchovenstva, které se v pobělohorských Čechách stalo nejpřednějším zemským stavem, a v čele své kanonie se chtěl uplatnit jako samostatný, na patronátním třeboňském panství nezávislý prelát. Neoprávněným postupem vyvolal Heermann ostré zákroky vrchnostenských správců, ale do otevřeného konfliktu vehnal i měšťany, jimž upíral jejich hospodářské výsady a nároky na charitativní činnost kláštera. Rozsah a síla střetu byly sice umocněny arogantním vystupováním třeboňského probošta, ve své podstatě však vyvěraly z majetkových a mocenských rozporů mezi posílenou církví, světskými vrchnostmi a měšťanstvem.

Trojice mnichů.
Dřevořez Tobiasa
Stimmera z druhé
poloviny 16. století.

Napětí mezi kanovníky a měšťany přerůstalo v otevřené nepřátelství, jež dosáhlo vrcholu v prosinci 1670. Řeholníci ztratili poslední zábrany a využili kazatelny i chrámového zpěvu k neslýchanému útoku. Slovy *Starého zákona* zlořečili městu a vyřkli kletbu nad jeho obyvateli. Veršem 108. žalmu Davidova – „*s Bohem statečně si povedeme, on rozšlape naše protivníky*“ – dali najevo naprostou nesmiřitelnost vůči Třeboňským. Leč taková slova nezastrašila, nýbrž pobouřila. Měšťané za podpory zámeckého hejtmána a panských myslivců oblehli klášter a nepřipustili jeho zásobování potravinami. Tři augustiniáni byli zadrženi a uvězněni na zámku. Teprve zásah pražského arcibiskupa zprostředkoval příměří, ale i později vyvěrala na povrch skrytá nenávisť. Řeholníci, jejichž počet dosahoval pětadvaceti, se v Třeboni cítili jako v nepřátelském městě. Vycházeli do ulic ozbrojeni šavlemi a holemi, aby se mohli bránit útokům, a jednou také došlo k neúspěšnému atentátu na samotného probošta.¹⁶ Snahy o úplné vymanění augustiniánské kanonie z područí světské vrchnosti a o podrobení města klášteru skončily

v 17. století neúspěchem. Zanechaly však v tamním veřejném mínění patrnou stopu, která se podílela na utváření místní historické tradice.

Tak svérázné prožití třicetileté války a následné vyhocení vztahů mezi měšťany, vrchností a představiteli církve, k jakému došlo v Třeboňi během 17. století, nutilo ke zvláště úpornému srovnávání přítomnosti s minulostí a usměrňovalo výběr historických námětů. Ve vědomí lidí, kteří prožili první polovinu 17. století, se základním mezníkem nutně stala třicetiletá válka. Pro většinu třeboňských měšťanů splývala minulost s rožmberskou vládou, s mírem a blahobytem. Zato po smrti posledního Rožmberka se valila jedna pohroma za druhou. Zatímco Švamberkové si ještě zakládali na tom, že jsou přímými dědici Rožmberků, pak skonem Petra ze Švamberka a důsledky Bílé hory staré časy nenávratně skončily. Během třiceti let se osmkrát změnila vrchnost nebo skutečný vládce města. Pomyslného ochránce, krále Fridricha, vystřídala tvrdá vojenská správa, ať už ji představovala stavovská posádka nebo císařské vojsko, potom následovalo několik příslušníků habsburské dynastie a přechodně i členové polské královské rodiny. Až do nástupu Schwarzenberků ve druhé polovině 17. století šla Třeboň z ruky do ruky. Na rozdíl od Rožmberků, kteří tu vládli nepřetržitě 245 let, žádná nová vrchnost nezakotvila nadlouho, nezískala pevnější vztah k panství a městu, ani neprojevila zájem o rozmnožení městských privilegií. Měšťané byli stejně nebo ještě větší měrou než dřív zatěžováni povinnostmi, ale postrádali vrchnostenskou ochranu, základní jistotu, z níž v klidnějších dobách vyrůstala poddanská mentalita.

Zatímco pobělohorské vrchnosti přicházely a odcházely, aniž by poddaným jakkoli ulehčily břemeno války, poslední dny Petra Voka byly ve vzpomínkách ozářeny jeho obětavým úsilím o zachování míru. O diplomatických jednáních, která vedl rožmberský vladař zjara 1611, aby uchránil jižní Čechy před pleněním cizími žoldněři, se mohli poddaní dozvědět jen velmi málo. Zato jim neuniklo, že na odvrácení válečné hrozby obětoval svůj stříbrný poklad. Tento ojedinělý čin se vryl do paměti prostých lidí a v dobách úpadku a nejistoty podnítil obdiv k někdejší vrchnosti. Představa o dobrotivém vladaři přerůstala hranice mezi skutečností a legendou. Ve „vypravování starců“, jak je půlstoletí po smrti Petra Voka zaznamenal učený jezuita Bohuslav Balbín, již splýnula se starší pověstí o rožmberské Bílé paní.¹⁷

Lidovým vypravěčům nešlo tolik o historickou výstižnost jako spíše o zapůsobení na city posluchačů. Pověst se nemohla spokojit s nostalgickou vzpomínkou na minulost, ale vyjádřila i skrytý odpor proti sou-

dobým vrchnostem, jejich cizáckému původu a kořistnickému vztahu k měšťanům. Ne nadarmo sáhli vypravěči k drsným slovům opovržení, jaká známe z Balbínova záznamu. Vložili je do úst Bílé paní, která podle pověsti navštěvovala Petra Voka už jako nemluvnátko a chovala ho v náručí. Jednoho dne jí komorná nechtěla dítě svěřit a tázala se, jakým právem se tajemná příchozí malého Rožmberka dotýká. Bílá paní se na dvořanku za její povýšenecké chování rozhněvala: „Ty, vece, ženo nečistá a děvko prodajná, opovažuješ se mne na to ptáti, ty, která nedávno sem takřka s bosýma nohama přilezla?“ Když pak Bílá paní z třeboňského zámku odcházela, projevila svou přízeň budoucímu vladaři vzácným darem, stříbrným pokladem ukrytým ve zdi, který byl nalezen teprve za Vokova stáří a posloužil k vykoupení míru.¹⁸ Místní *Pověst o Bílé paní na Třeboni a pokladu pana Petra Voka* vznikla patrně jako bezprostřední odezva na utrpení za třicetileté války. Přenášela se z pokolení na pokolení a podávala svědectví o tom, že Petr Vok z Rožmberka žije v třeboňském prostředí jako symbol šťastnější minulosti.

Vestfálským mírem roku 1648 třicetiletá válka skončila, ale její následky trvaly ještě v příštích desetiletích. Odcizení mezi poddanými měšťany a vrchností se nepodařilo překonat, naopak na Třeboňsko doléhaly snahy šlechtického velkostatku o utužení právní vázanosti nejen vesničanů, ale i poddaných ve vrchnostenských městech a městečkách. Panští úředníci zasahovali do hospodaření třeboňské obce a porušovali její privilegia, týrali měšťany a omezovali pravomoc městské rady. Právě tehdy stál v čele města Vavřinec Benedikt Mecer, který byl po celých dvacet let (1662–1682) třeboňským primasem. Byl to vzdělaný muž, který nasbíral mnoho zkušeností jako písař panského pivovaru v blízké Lomnici a pak i za archivářské služby na třeboňském zámku. Poněvadž nepostrádal literární zájmy ani schopnost jadrného vyjadřování, chopil se místní historické tradice a zachytil ji ve spisku, jemuž se později dostalo názvu *Třeboňské paměti*.¹⁹

Dílko vzniklo kolem roku 1673, kdy se značně vyhrotil vztah mezi městskou radou a zámkem. Vrchnostenský hejtman Eliáš Mayerhofer podle Mecerových slov „by byl rád všecky privilegia měšský zrušil, souseďy z Třeboně vyhnal a sedlákův nasázel“. O takovém bezpráví, jaké zavedl tyrolský přistěhovalec Mayerhofer, „co Třeboň stojí, nikdy slýcháno nebylo“.²⁰ Jakkoli Mecerovy úsudky nepostrádají osobní zaujetí, výstižně zachycují autorův kritický vztah k tehdejší správě třeboňského panství. V letech, kdy Mecer spisoval *Třeboňské paměti*, nebylo zlepšení na obzoru. Tím víc lákaly nostalgické vzpomínky na dobu posledního

Rožmberka, opředeného již dříve obdivnou legendou. Mecer sice mnoho z rožmberských časů nepamatoval, neboť v roce Vokova úmrtí mu bylo teprve osm let, ale hodně slyšel mezi měšťany a panskou čeledí a utajeny mu nezůstaly ani písemnosti v zámeckém a městském archivu. Naštěstí se nepokládal za historika a nepokoušel se uvést místní tradici „na pravou míru“ podle jiných pramenů. Vcelku věrně zaznamenal to, co si vyprávěli jeho sousedé a co bylo blízké i jeho přesvědčení.

Mecerovy *Třeboňské paměti* nejsou uceleným epickým dílem, nýbrž souborem asi šedesáti rozprávek, drobných příběhů, jejichž podstatná část se váže k veřejné činnosti a soukromému životu Petra Voka z Rožmberka. Poslední rožmberský vladař je tu vylíčen jako ideální vrchnost, o jaké mohli poddaní ve druhé polovině 17. století jenom snít. Podle představ Mecera i starších tvůrců legendy to byl štedrý a dobrosrdečný člověk, jenž spravedlivě řídil své panství. Neutiskoval poddané a šil v přátelské družnosti se svými dvořany i třeboňskými měšťany. Na sklonku života, v nebezpečných dobách pasovského vpádu, dokázal vlastní obětí zajistit mír jakožto pravý „*křesťanský milostivý pán*“.²¹ Mecer tak navázal na pověst, známou z Balbínova podání, upřesnil ji a dále rozvedl. Náhorně doložil, že se právě myšlenka odpovědnosti mocných za udržení míru stala ústředním článkem legendy o Petru Vokovi. Vnější bezpečí a domácí blahobyt vytvářely základ Vokova vysněného vladařství, neboť tehdy „*byl ráj v Třeboni, všeho dobrého dosti*“.²²

Veselý život na třeboňském dvoře se ovšem neobešel bez dámské společnosti. Vyprávění pikantních historek s erotickými náměty skýtalo odedávna příjemnou zábavu a ani Mecer se nesnažil spoutat svou bujnou fantazii. U něho se poprvé setkáváme s tvrzením, že Petr Vok „*choval na třeboňském zámku 16 dam rozličného národu: z Indie, ze Španěl, z Frankreichu, ze Vlach, z Turek, z Židův, z Němec, z Polska, mezi nimiž přední plac obdržela Češka Zuzanka, jednoho mlynáře dcera*“.²³ V dochované, žel jenom neúplné, podobě zůstávají Mecerovy záznamy o „*milenkách a služebnicích*“ Petra Voka i „*velmi krásné*“ Zuzance vcelku zdrženlivé, otvírají však prostor k volné fabulaci.²⁴ Pro Mecerovy současníky i pro jejich potomky v následujících staletích bylo podstatné, že třeboňská tradice tak zřetelně zdůraznila národnostní a sociální notu. Vždyť Petr Vok se sice obklopil řadou cizinek, ale nejčestnější místo mezi nimi zajistil české dívce prostého původu!

Třeboňská tradice dokázala využít hry kontrastu, pracovala se světlý i stíny. Připustila tedy i dílčí poklesky svého hrdiny, ale snad jen proto, aby je vzápětí ospravedlnila. Povahovou slabinu Petra Voka, jež se údaj-

ně projevila po manželčině smrti, shledávala v jeho neobyčejné prchlivosti. Poslední Rožmberk prý nad sebou ztrácel kontrolu a v záchvatu zlosti dal popravít několik služebníků. Dodatečně svého neuváženého činu hořce litoval, a proto nařídil přestěhovat kata z Třeboně do Soběslavi, aby měl napříště dost času k vystřízlivění z hněvu. Není tak důležité, že historika nemá nic společného se skutečností, v Třeboni totiž tenkrát mistr ostrého meče vůbec nesídlil. Závažnější je, že v této rozprávce jsou zakódovány otřesné zkušenosti lidí, kteří přežili třicetiletou válku a zvláště obléhání Třeboně. Nesmyslné zabíjení bylo takřka na denním pořádku a drobným lidem, postrádajícím náboženský fanatismus i touhu po vládě, se jevilo jako výsledek neuváženého rozhodování mocných tohoto světa. Východisko z utrpení neznali, a tak si pomohli alespoň pohádkovým řešením – jejich ideální vrchnost dokáže svou chybu rozpoznat a naučí se předcházet vlastním přehmatům.

Podobně se tradice vyrovnala i s náboženstvím Petra Voka. Zakrývat jeho příslušnost k evangelikům, ani bezvýhradně oslavovat „kacíře“ v době prudké protireformace nebylo dost dobře možné. Proto vznikla pověst o „*dobřím oumyslu*“ pana Voka na smrtelném loži přestoupit nazpět ke katolické víře.²⁵ Poslední Rožmberk se prý chtěl vrátit ke starobylému vyznání svého rodu, ale jeho nehodní služebníci tomu zabránili tím, že k němu nepustili katolického kněze. Ani špetka zaujetí pro katolictví, ani změna osobního přesvědčení, nýbrž jen a jen rozumová úvaha měla vést Petra Voka ke konverzi. Takové řešení bylo jistě blízké treboňským konvertitům, kteří domnělým záměrem svého hrdiny ospravedlňovali vlastní ústupnost a nacházeli tu náplast na své špatné svědomí.

Idealizovaný obraz Petra Voka vznikal ve střetu svých tvůrců s vážnými dobovými problémy. Lidovým vypravěčům dovolil, aby se alespoň vnitřně vypořádali se světskými vrchnostmi. Avšak *Třeboňské paměti* se po svém vyrovnaly také s církví, neboť právě za Mecerova primátorského úřadu vyvrcholil konflikt měšťanů s augustiniány. Proto se vedle Petra Voka objevila v treboňském podání ještě jedna výrazná postava. Nebyl to nikdo z osob zaslužilých o město, nýbrž zvrhlý augustiniánský řeholník Matěj Kozka z Rynárce. Kněz z poloviny 16. století, který svými osudy ztělesňoval rozvrat katolické církve za reformace, byl už zaživa kárán pro nestálost ve víře, neukázněnost, lehkomyšlnost, rozhazovačnost a skandální jednání.²⁶ Přinejmenším ve dvojím smyslu připomínal nenáviděného Norberta Heermanna: byl augustiniánským proboštem v borovanské kanonii, kde Heermann začínal svou dráhu jako administrátor, a ani s jeho katolictvím nebylo všechno v pořádku. Jestliže Heermanna

Třeboňští obviňovali, že jeho příbuzní patří k luteránům a v kostele se posmívají katolickým věřícím, pak Matěj Kozka byl skutečný výlupek věroučné lhostejnosti, jenž bez jakýchkoli skrupulí několikrát přestoupil od katolíků k podobožím a naopak. V *Třeboňských pamětech* vystupuje Kozka jako směšná postava, jako nestydatý vtípálek a dareba, který „*tomu srozuměl, že mu šaškování jeho více k platnosti slouží nežli umění a pobožnost*“.²⁷ Augustiniánský probošt v úloze rožmberského šaška, bezectného a všemi vysmívaného nemravý, to už nebylo jen srovnání, ale i záměrně komponovaný protějšek pyšného probošta Heermanna, byla to dobře mířená rána jeho ctižádosti. Ačkoli Kozka zemřel dávno před nástupem Petra Voka na vladařský stolec, třeboňská tradice zaokrouhlila tento cyklus rozprávek závěrem, že poslední Rožmberk odmítal hrubé Kozkovy žerty a učinil „*jeho šprýmům konec*“.²⁸ V literárním soupeření s idealizovaným vladařem církevní prelát dokonale propadl. Třeboňští měšťané dali průhledným jinotajem zřetelně najevo, co si myslí o vyhlídkách obnovené augustiniánské kanonie.

Rozprávky o dobrotivém Petru Vokovi a nezdárném Matěji Kozkovi žily v ústním podání a šířily se v opisech po zbytek 17. a po celé 18. století. Jejich působení se však omezovalo pouze na Třeboň a blízké okolí, kde mohly lokálně zakotvené příběhy své posluchače a čtenáře nejen pobavit, ale také je podnítit k zaujetí aktuálního politického stanoviska. Se zánikem poddanství a s nástupem občanské společnosti vybledla jejich aktuálnost a politický podtext pozbyl významu. Zato vystoupila na povrch jiná stránka, dobře zapadající do procesu národního obrození. Zdařile ji vystihl Antonín Jaroslav Beck, dnes již zapomenutý literát, ale v polovině 19. století významný činitel veřejného života, roku 1848 dokonce zvolený do ústavodárného říšského sněmu.²⁹ Beck dost možná poznal *Třeboňské paměti* už dřív jako vychovatel v rodině Schwarzenberků. Avšak podle vlastního prohlášení se s jejich písemnou podobou setkal teprve náhodou, když objevil v jakémsi vídeňském antikvariátu rukopis se záznamem třeboňských historek. Neměl potuchy o jejich autorovi, ale zaujaly ho obsah a forma vyprávění. Proto roku 1844 otiskl dvanáct vybraných rozprávek v pražských *Květech*, jednom z nejvýznamnějších časopisů obrozenecké doby.³⁰ Připojil k nim komentář, v němž označil tyto historiky za „*jasné perle*“ a „*pravdivé anekdoty*“, skvěle vystihující zajímavé postavy i celý národ. Odtud byl již jen krok k nástupu Beckova programu pro českou literaturu: „... *to, co jen jako náhodou do spisů přísných předkův našich se vloudilo, pilně vyberme,*

aby tím spisovatelé nyní jako soli neb kořením práce své posypali a živnější učiniti mohli“.³¹

Beckovým přičiněním přerostly *Třeboňské paměti* místní rámeček a vstoupily do povědomí české kulturní veřejnosti. Následovala další vydání v pražských i venkovských časopisech, a řada českých literátů přijala Beckovu výzvu za svou. A nebyli to jen beletristé. I jindy kritičtí historikové jako August Sedláček nebo Zikmund Winter bez váhání opisovali „pravdivé anekdoty“ do svých vědeckých děl, aby je obohatili o ty stránky života, o nichž jiné dobové prameny zpravidla mlčí. Až do roku 1896, kdy vyšel v Českém časopisu historickém zasvěcený rozbor z pera vynikajícího znalce rožmberských archiválií Františka Mareše a tuto problematiku přesvědčivě objasnil, zůstávaly *Třeboňské paměti* nejrozšířenějším zdrojem poznatků o posledním Rožmberkovi a jeho prostředí. Marešovou zásluhou se od sebe s konečnou platností oddělilo vědecké a beletristické nazírání na Petra Voka, avšak stará legenda tím ani zdaleka neztratila přitažlivost.³²

Od svého zrodu v 17. věku, po proměnách v následujících staletích, přežilo legendární podání o Petru Vokovi z Rožmberka až do naší doby. Vyhranilo se v představu o vzorovém renesančním šlechtici, svými lidskými vlastnostmi přerůstajícím svou epochu a blízkým i člověku moderní doby. Vyprávění pozbylo někdejší společensko-politické naléhavosti – proto se také zcela na okraji zájmu ocitl cyklus věnovaný Matěji Kozkovi – a naopak posílilo své nadčasové rysy. Byly to vlastenecká a demokratická nota, jež vynikly zvláště v literárních dílech Františka Kubky a Jana Bora za nacistické okupace,³³ a posléze lidovost, touha po naplnění života hlubokými citovými prožitky a oslava lásky, jimiž je prodchnuto operní ztvárnění Jiřího Pauera.³⁴ Rožmberská legenda se vryla do českého historického povědomí mnohem silněji než vědecké poznatky všech historiků, kteří se zabývali rožmberskou tematikou, dohromady. Přesto však nemohla zastřít otázku, jakže to bylo s Petrem Vokem „doopravdy“ ...

Urozený sirotek

Rožmberkové, kteří vymřeli Petrem Vokem v roce 1611, patřili mezi nejstarobylší rody středověkých a raně novověkých Čech. Jejich první historicky doložený předek patřil ve druhé polovině 12. století mezi čelné příslušníky přemyslovské družiny. Vstoupil do dějin českého státu pod jménem Vítek I. z Prčice, jenž za své služby v zemské správě a diplomatických poselstvích získal od českých panovníků rozsáhlý pozemkový majetek na jihu Čech. Když v roce 1194 umíral, zanechával po sobě čtyři syny, kteří měli pevné mocenské zázemí na českomoravsko-rakouském pomezí. Všichni se hlásili k velmožskému kmeni Vítkovců a každý z nich založil jeden z významných aristokratických rodů. Vedle pozdějších pánů z Hradce, z Krumlova a z Landštejna to byli právě páni z Rožmberka, kteří pokládali za svého přímého předchůdce Vítků III., dosvědčeného prameny v letech 1194–1236. Někdy před rokem 1250 si vybudovali na horním toku Vltavy hrad a v duchu tehdejší rytířské módy ho pojmenovali německy *Rosenberg* a v počeštěném znění *Rožmberk*, Růžová Hora. Od té doby se nazývali páni z *Rožmberka* nebo také z *Růže* neboli latinsky *de Rosis*. Když se Rožmberkové počátkem 14. století stali dědici vymřelé větve pánů z Krumlova, přenesli vlastní sídlo na Český Krumlov, pozvolna vyrůstající v jihočeskou knížecí rezidenci. Svědectvím vysokých rodových ambicí již ve třetí generaci, za Voka I. z Rožmberka roku 1259, se stalo založení velkolepého cisterciáckého kláštera Vyššího Brodu, který začal plnit úlohu církevně správního střediska a současně i rožmberské rodinné hrobky.¹

Téměř v každé generaci zastával některý z Rožmberků přední místo u královského dvora, nejčastěji jako zemský hejtman, pražský purkrabí nebo nejvyšší komorník. Sebevědomí těchto velmožů však nevyvěralo z vrtkavé přízně panovníků, nýbrž z ohromné pozemkové základny

a z uznávaného postavení v zemské šlechtické obci. Na čtyři staletí se stali Rožmberkové silou, která spolurozhodovala o osudech českého státu, a to nejen na straně panovníka, ale někdy i v odboji proti němu. Pokud ještě ve 13. a 14. století stáli páni z Rožmberka mezi předními českými velmoži, pak v době převahy stavů nad panovníkem v 15. století již dosáhli jednoznačného prvenství. Zasloužil se o to především Oldřich II. z Rožmberka (1403–1462), mimořádně schopný, avšak v prostředcích naprosto nevybíravý politik, za husitské revoluce a po ní hlava českých katolíků. V jejich očích se stal „*sloupem království a údem nejmocnějším*“,² neboť vskutku napomohl k záchraně otresených pozic katolické šlechty v Čechách. Příkladně se rovněž o zachování poměrně klidného prostředí na jihočeských panstvích, kde pokračovala kulturní tradice české gotiky a kde vznikaly předpoklady k časnému přijetí některých projevů italského renesančního humanismu.

Cílevědomá Oldřichova politika upevnila katolickou orientaci rodu i jeho mocenské postavení. Za svého vladařství v letech 1418–1451 položil tento velmož základy pro utvoření územně sevřeného a administrativně sjednoceného dominia, které bylo daleko příznivějším východiskem pozdějšího hospodářského rozmachu než kdysi roztržitá a územně nesouvislá panství. Scelené rožmberské dominium, jež se v hlavních rysech ustálilo v pohusitské době, bylo přibližně vymezeno zemskou hranicí na jihu a městem Sedlčany na severu, rozpínalo se od hradu Helfenburku na západě k Třeboni na východě. V tomto rozsahu předčilo državy ostatních panských rodů v Čechách, ale mohlo se směle měřit i s knížectvími ve Slezsku a s menšími státečky v rozdrobené Svaté říši římské. Nicméně Rožmberkové zůstávali pouze „pány“, neboť podle zvykového práva i zemského zřízení bylo české panstvo nejvyšším stavem, zatímco cizozemské tituly knížat a hrabat neměly větší váhu než soukromá ozdoba svých nositelů.³

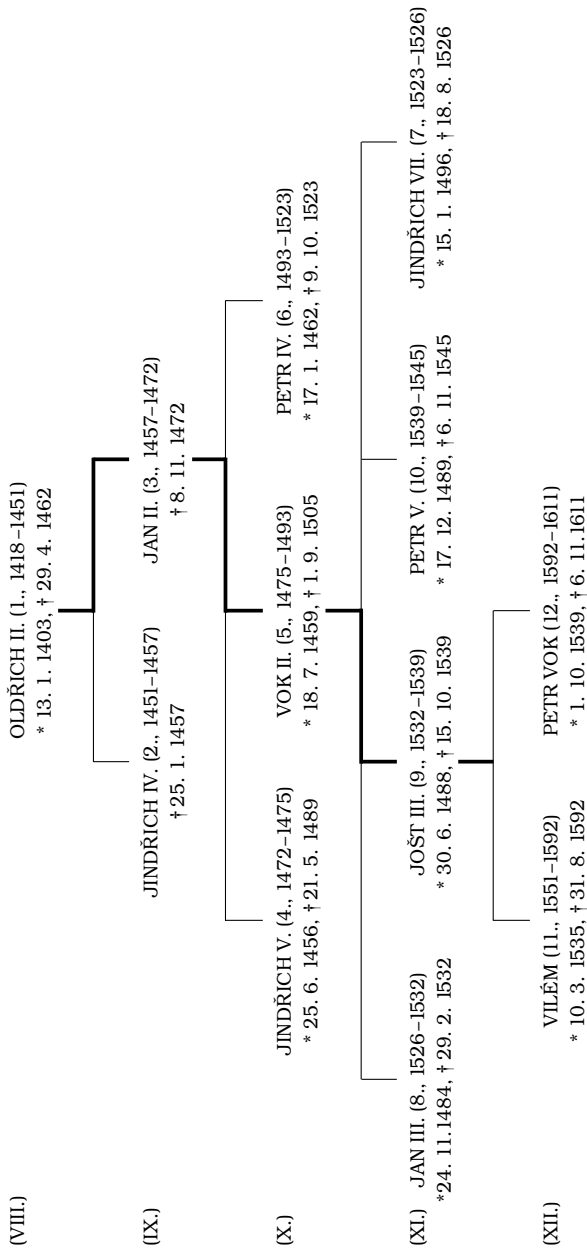
Neznamenalo to však, že by se Rožmberkové stali hlasateli rovnostářství uvnitř panského stavu. Za naprostou samozřejmost pokládali své místo mezi „starožitnými“ panskými rody, jež si činily nárok na obsazování nejvyšších zemských úřadů a odsouvaly do pozadí historicky mladší rody „novožitné“. Jejich dynastická tížďnost však sahala ještě výš. Když ze soupeření o český královský trůn roku 1458 vyšel vítězně kališník Jiří z Poděbrad, uzavřela se tato cesta pro pány z Rožmberka, kteří se však soustředili na potvrzení přednostního postavení v české stavovské obci. Za pomoci padělaných listin, jež vyšly z Oldřichovy falzátorské dílny, vznikla domněle starobylá privilegia, stvrzující výlučnost Rožmberků.

Mimořádný význam mělo ustanovení o vladařství rožmberského domu, podle něhož měl být vždy nejstarší člen rodu vladařem jednotného a nedělitelného dominia, zatímco všichni ostatní členové mu měli zůstat podřízeni. Toto účinné opatření proti rozpadu rožmberské državy se neformálně uplatňovalo už dříve, neboť podivuhodnou shodou okolností se vyskytl v každé generaci vždy jen jediný nositel rodu.⁴ Přesto až do devadesátých let 15. století zůstávala nedělitelnost dominia vnitřní rodinnou záležitostí. Avšak vkladem Oldřichova falza do zemských desek roku 1493 nabyl podvrh platnosti zákona, uznávaného potom až do smrti Petra Voka.⁵

Doba poklesu panovnické moci a vrcholící krystalizace stavovského státu otevřela prostor k dovršení Oldřichových záměrů. Rožmberkové – v duchu tehdy oblíbených genealogických legend – rozšířili fiktivní představu, že pocházejí z proslulé knížecí dynastie *Ursinů* či v italském znění *Orsinii*, kteří v Itálii užívali podobného znaku červené růže na stříbrném poli jako čeští páni z Růže. Ještě důležitější byl úspěch šestého vladaře Petra IV., který v letech 1497–1501 dosáhl všeobecného uznání a zákonného zakotvení zásady, že vladařům rožmberského domu bude trvale patřit hned po králi první místo v zemi. Rod katolických velmožů, držící největší dominium v Čechách, ozdobený staletou tradicí a leskem římského knížecího původu, stál tak na počátku 16. století i podle zemského práva v čele české šlechty a tím také na výsadním místě v celém českém státě.⁶

Nic z toho by nemohli Rožmberkové získat a udržet, kdyby nevládli obrovským bohatstvím. Jeho pevný základ tvořilo hospodářsky prosperující dominium, na němž se rozvíjelo výnosné rybníkářství, těžba a zpracování drahých rud, v přibývajících městech a městečkách čile pulzovala řemeslná výroba i obchod a tisíce poddaných pravidelně odváděly poplatky své vrchnosti.⁷ Avšak v době všeobecného rozmachu zasáhla nahodilá okolnost, která dosavadní úspěchy zpochybnila. Stárnoucí vladař Petr IV. z Rožmberka, který po smrti manželky a jediné dcery propadal těžkým depresím, duševně onemocněl a zaujal nenávistné stanovisko ke svým čtyřem synovcům, kteří se měli stát jeho pokračovateli. Rozhodl se vydědit je a rožmberský majetek odkázat svým domnělým přátelům v čele s nejvyšším purkrabím Zdeňkem Lvem z Rožmitálu. Zveřejnění utajované závěti po skonu Petra IV. v říjnu 1523 znamenalo otrěs nejen pro mladé Rožmberky, ale i pro celou zemi, neboť rozdělení dominia by nutně narušilo majetkovou a mocenskou rovnováhu české stavovské společnosti ve prospěch Zdeňka Lva a jeho stoupenců. Vydědění Rožmberkové, do jejichž čela se postavil nejmladší z bratří, zkušený vá-

ROŽMBERŠTÍ VLADAŘI V 15. – 17. STOLETÍ
 (Tabulka zachycuje základy vztahy mezi dvanácti vladaři z VIII.–XII. generace rodu)

* narození † úmrtí (VIII.) pořadové číslo generace (I.) pořadové číslo vladaře 1418–1451 rozpětí vládařské působnosti

Martin Luther a Jan Hus jako představitelé reformovaného křesťanství.
Dřevořez Mistra M. S. ze 16. století.

lečnick Jindřich VII., se rozhodli pro odpor. Nebyli sami, a tak Českému království hrozila vnitřní válka.⁸

K vyhocení vratkých vnitropolitických poměrů došlo uprostřed převratných událostí evropského dosahu. Dávný český problém – soužití menšinových katolíků s většinovými kališníky – nabyl po roce 1517 nové aktuálnosti vystoupením wittenberského profesora Martina Luthera v sousedním Sasku a lavinovitým šířením jeho protikatolického učení, jež se nepřímou přihlásilo k husitskému odkazu. Vzápětí za západním pomezím Čech vypukl velký sociální a politický konflikt, německá selská válka, kdežto na jihovýchodě Evropy narůstala hrozba osmanské rozpínavosti, která se už dotýkala hranic česko-uherského soustátí. Mladý

král Ludvík Jagellonský volal do zbraně proti tureckému nebezpečí, a protože Rožmberkové nutně potřebovali získat krále na svou stranu, Jindřich VII. vystrojil 600 pěších a 200 jízdních vojáků a vyslal je ke králi.⁹ Leč ještě před osudnou porážkou křesťanských vojsk u Moháče třicetiletý rožmberský vladař 18. srpna 1526 zemřel. Předešel svého panovníka o pouhých jedenáct dnů, a tak se v kritickém okamžiku českého státu zároveň uvolnil královský trůn i rožmberský vladařský stolec.¹⁰

Zbylí Rožmberkové se okamžitě orientovali na rakouského kandidáta, arciknížete Ferdinanda, a stáli v přední řadě českých velmožů, kteří mu dopomohli k dosažení svatováclavské koruny. Rožmberkové sotva tušili, jak silného protivníka získává ve Ferdinandovi I. česká šlechta. Zato správně pochopili, že právě tento kandidát by měl i bez jejich podpory největší naději na úspěch a že tedy touto volbou podstupují nejmenší riziko. V těžké chvíli jim však záleželo především na příznivém řešení vlastního existenčního problému. Nový král skutečně rožmberskou pomoc ocenil a po dlouhých jednáních v červnu 1528 donutil rožmitálské seskupení ke kompromisu. Na jeho základě pozbyla závěť choromyslného Petra IV. platnosti a dominium zůstalo zachováno jako celek, ovšem Rožmberkové museli svým nepřítelům zaplatit odškodné. Bylo mnohem nižší, než původně vymáhal Zdeněk Lev se svými stoupenci, ale i tak částka 126 250 zlatých rýnských znamenala pro rožmberskou pokladnu obrovské zatížení. Na její úhradu padl rodový poklad, mnoho kostelních klenotů, výnos rudných dolů a zvýšeného zdanění poddaných. Při největší úspornosti se podařilo do roku 1531 pokrýt alespoň Rožmitálovy pohledávky, ale důsledky finanční tísně a vyčerpání trvaly ještě ve třicátých a čtyřicátých letech 16. věku. Způsobily útlum hospodářských investic a ochromení politické aktivity rodu za vladařství Jošta III. (1532–1539) a Petra V. (1539–1545), otce a strýce Petra Voka z Rožmberka. Přesto však to bylo vítězství, jež umožnilo roku 1529 obnovit starý rodový řád. Nedělitelnost dominia a podřízení všech členů rodu vladaři měly natrvalo zaručit přednostní majetkové a politické postavení Rožmberků v Českém království.¹¹

Nastával ovšem nejvyšší čas řešit i otázku skutečného následnictví. Neboť nikdo z Rožmberků jedenácté generace neměl dědice, ba dokonce žádný ze tří žijících bratří si dosud nenašel manželku, s níž by mohl legitimního potomka zplodit. Nejstarší z bratří Jan III., který se v mládí oddal církevní službě a působil v hodnosti nejvyššího převora českých johanitů, musel dodržovat celibát. Nejmladší Petr V., řečený Kulhavý, snad pro svůj tělesný nedostatek trvale žil v osamění. Jediným zachráncem

Ferdinand I., římský, český a uherský král. Jezdecký portrét na medaili Kryštofa Füssla z roku 1541.

rožmberské budoucnosti se tedy mohl stát Jošt III., ale i on zůstával až do čtyřicítky svobodný. Konečně v roce 1529, kdy došlo k obnovení starého rodového řádu, se rozhodl oženit s Bohunkou, původním jménem Vendelinou, která pocházela ze starobylého rodu Starhemberků. Byl to svazek hodný Rožmberka, neboť Starhemberkové odvozovali svůj původ od někdejších štyrských vévodů a patřili k předním aristokratům v alpských zemích. Avšak první Joštovo manželství mělo krátké trvání. V lednu 1530 se z něho narodila dcera Anna, pozdější choť českého nejvyššího kancléře Jáchyma z Hradce, ale matka zaplatila porod vlastním životem. Jošt i nadále postrádal mužského dědice.¹²

Nyní vstoupily do hry vyšší zájmy habsburské vládnoucí dynastie. Nedávno nastolený král Ferdinand I. měl na přelomu dvacátých a třicátých let 16. věku vážné starosti s udržení volného svazku česko-rakousko-uherského soustátí proti vnějším nepřátelům, ale také proti opozičním silám uvnitř svých zemí. Ve složitém střetání centralizačních a odstředivých tendencí v monarchii musel počítat s každým činitelem, který by mohl podpořit panovníkovy záměry. Nebylo mu proto lhostejné, jaký osud potká nej přednější velmožský rod, který se na stranu Ferdinanda I. přiklonil už před jeho nástupem na český trůn. Jestliže za prvním Joštovým sňatkem lze králův zájem jen tušit – zřejmě nikoli náhodou se stala Ferdinandova choť, královna Anna Jagellonská, kmotrou Joštovy dcery – pak na cestě k druhému manželství je Habsburkova iniciativa jasně patrná.¹³

POSLEDNÍ GENERACE ROŽMBERKŮ

(Rodina Jošta III., otce Petra Voka z Rožmberka)

Sotvaže uplynul několikaměsíční smutek, jež musel vdovec zachovat se zřetelem na veřejné mínění, dříve tak váhavý Jošt se oženil podruhé. Nová nevěsta patřila mezi družky královny Anny a pocházela rovněž z rakousko-štyrského prostředí. Byla to Anna z rodu svobodných pánů (později hrabat) Rogendorfů, kteří se účinně zapojili do budování velmoženského postavení Habsburků v Evropě. Annin otec Volfgang sloužil římskému císaři a španělskému králi Karlovi V. jako místodržící v nizozemské provincii Frísku, strýc Vilém I. z Rogendorfu dosáhl závratné kariéry jako habsburský vojevůdce, dvorský hofmistr a předseda vídeňské tajné rady. Pod španělskými praporce porazil Maury a úspěšně bojoval proti Francouzům, až nakonec v srpnu 1541 v hodnosti Ferdinandova generála utrpěl u Budína rozhodnou porážku od Turků a zahynul na útěku ze ztracených Uher. Avšak za příprav k sňatku stál Vilém, který se těsně předtím přičinil o záchranu Vídně při prvním tureckém obléhání roku 1529, a s ním i celý rod Rogendorfů, na výsluní habsburské přízně.¹⁴ Přiměřeně tomu se Joštova svatba konala při zasedání říšského sněmu v jihoněmeckém Augšpurku s nevšední okázalostí, podle zprávy rožmberského letopisce Václava Březana jako „*slavné veselí svatební v přítomnosti nejvyšších z křesťanstva potentátů, císaře Karla, krále Ferdinanda, kurfiřtů, knížat a znamenitých legátů*“.¹⁵

V době, kdy mezi habsburskými dědičnými zeměmi a nově získaným Českým královstvím nebyla jiná pouta než panovník a několik ústředních úřadů, naznačovala honosná svatební slavnost celé Evropě, jak všestranně sílí svazky mezi Čechami a Rakousy. Zájmové sepětí vládnoucí elity obou zemí nemělo zdaleka jen symbolický význam. Spříznění a společenské i majetkové sblížení vytvářelo předpoklady k rychlému uchycení rakouské šlechty v českých zemích, usnadňovalo jí cestu k nabytí statků a plnoprávného politického postavení v prostředí, do něhož by jinak rakouští aristokraté pronikali s nemalými obtížemi. Zatímco se vytváření státoprávních, hospodářských a kulturních pojitek mezi značně odlišnými zeměmi habsburského soustátí protáhlo na dlouhá desetiletí, sblížení předních velmožských rodů politickými sňatky znamenalo cestu rychlou nebo přinejmenším velmi slibnou.¹⁶

Neznamenalo to však jednostranné zvýhodnění Rakušanů, kteří – pokud se chtěli prosadit v českých zemích – si museli osvojit zdejší zvyklosti a právní zřízení, mnohdy i zvládnout český jazyk. Stejnou příležitost získávali rovněž čeští aristokraté, kteří se sice jen výjimečně zajímali o přesídlení do chudších hornatých Rakous, zato však se jim nyní otvíral přístup k habsburskému dvoru. Jošt III. z Rožmberka postrádal

Svatební oděv šlechty
kolem poloviny 16. století.
Dřevorez Erharda Schöna.

vyšší politické ambice, a spříznění s Rogendorfy k výraznému posílení svého vlivu v okolí krále Ferdinanda nevyužil. Nicméně i bez Joštova přičinění důsledky sňatku začlenily Rožmberky do habsburské politické koncepce a mnohem výrazněji než dřív je spoutaly s rakouskou šlechtou. Svazky příbuzenství a švagrovství sehrávaly ve stavovské společnosti nedocenitelnou úlohu. Rozvíjely se na úrovni partnerství vysoce privilegované společenské elity a vytvářely rozvětvenou síť konexí, jež otvíraly dveře k panovníkovi i k vysokým úřadům a napomáhaly při sněmovních, administrativních a soudních jednáních. Zvyšovaly prestiž osob vstupujících do veřejného života a ve chvílích politických krizí se mohly stát rozhodující oporou jednotlivce i rodu.¹⁷

Rogendorfové, vzájemnými sňatky a společnými zájmy těsně propojení s neméně vlivnými hrabaty ze Salmu a svobodnými pány Hofmanny z Grünpüchlu, drželi řadu klíčových pozic u královského dvora,

v ústřední administrativě, vojenství a v církevní správě. Stejně jako další rakouští aristokraté se už dávno szili s Habsburky a mnohem iniciativněji než čeští velmoži se chopili jedinečné příležitosti k politickému vzestupu, kterou jim nabídlo budování středoevropské monarchie. Už proto si po roce 1526 velmi hleděli dobrých vztahů s předními panskými rody v Čechách, zejména s Rožmberky. Ve třicátých a čtyřicátých letech se pak hlavním předmětem jejich zájmu stali dědicové rožmberského dominia.¹⁸

Čekání na dědice poutalo veřejný zájem na české i na rakouské straně, ale především bylo náplní života Joštova a Annina. Za devět let, jež osud vyměřil Joštovi III. po uzavření manželství s Annou z Rogendorfu, dala mu tato žena sedm dětí. Tak vysoká frekvence porodů nebyla v 16. století výjimkou ani u šlechticů a některých českých královen. Její rub spočíval v poměrně velké kojenecké úmrtnosti, která krutě stíhala i Joštovu rodinu. Když se 27. dubna 1531 narodil Anně první syn, šťastná matka to ihned listem oznámila královně Anně a požádala ji o zprostředkování kmotrovství.¹⁹ Ferdinand I. se skutečně stal, byť jen v zastoupení, kmotrem vytouzeného dítěte, jež dostalo jméno Ferdinand Vok. Radost však netrvala dlouho, neboť chlapec zemřel již 9. prosince, v necelých osmi měsících. Příštího roku, 30. října 1532, přivedla Anna na svět dceru Alžbětu a po ní 11. února 1534 dalšího chlapce – Oldřicha. Znovu se opakoval honosný ceremoniál křtu, při němž královský pár zastupoval pasovský biskup Arnošt z bavorské vévodské dynastie Wittelsbachů. Leč po roce zemřel i Oldřich IV. z Rožmberka. Matka se ani nemohla pohroužit do zármutku, neboť tři týdny po Oldřichově smrti, 10. března 1535, se jí narodil další syn Vilém. V ročních intervalech ho následovaly dcery Bohunka (17. března 1536) a Eva (12. dubna 1537).²⁰

Konečně ve středu 1. října 1539 se řada Joštových a Anniných potomků uzavřela. Toho dne, k šesté hodině ranní, v jedné z komnat českokrumlovského hradu přišel na svět benjamínek Petr Vok Volf. Narodil se v den svatého Remigia, galského šlechtice a remešského biskupa, který se kdysi na úsvitu středověku vydatně zasloužil o rozšíření evangelia ve Franské říši.²¹ Prameny dosud nevyprávěly nic o tom, zda se Petr Vok někdy ke svému patronu hlásil, jisté sepětí tu však bylo. Pár nejmenším symbolicky předznamenávalo celoživotní pouť Petra Voka za niterným pochopením evangelia a jeho hledání pravé církve, které jej vytrhlo z rožmberské rodové tradice a dalo jeho životu hlubší duchovní rozměr.

Rodiče se ovšem snažili vložit do kolébky novorozence především těsné svazky s předešlými pokoleními. Zvolili k tomu nezvykle ztrojené jmé-

Porod. Dřevořez ze 16. století.

no, připomínající příbuzné po meči i po přeslici – nejprve strýce Petra V. z Rožmberka, potom děda Voka II. z Rožmberka a nakonec také matčina otec Volfganga či Volfa z Rogendorfu. Zato volba kmotra vyjadřovala tentokrát jednoznačnou orientaci do české šlechtické společnosti, k osvědčenému rodinnému příteli Albrechtovi z Gutnštejna. Stárnoucí hrabě rád a s opravdovostí sobě vlastní přijal tuto čestnou povinnost. Nespokojil se s tím, že při křestním obřadu, který se konal na Českém Krumlově 22. října 1539, zastoupil otce a držel svého kmotřence v náručí, ale také později mu věnoval velkou péči a nesmírně se zasloužil o zdárnou výchovu Petra Voka i jeho sourozenců.²²

Pomoci příbuzných a přátel bylo vskutku zapotřebí. Jošt III. z Rožmberka delší dobu churavěl v důsledku „nějakýho nešťastného a smrtedlného ranění neb uřezání“ a pouhé dva týdny po narození Petra Voka, 15. října 1539, zemřel.²³ Zanechal po sobě čtyři dcery a dva syny, z nichž nejmladší Petr Vok byl už při křtu polovičním sirotkem. V Joštovi odešel vladař sotva průměrných politických kvalit, ale vcelku dobrý hospodář, který se vepsal do historie české literatury výsledkem svého odborného zájmu o ovocnářství – *Knížkou o štěpování*, již o šest desetiletí později vydal tiskem právě jeho nejmladší syn.²⁴ Vládu nad rožmberským dominiem

a poručnictví nad Joštovými dětmi převzal nyní Petr V., poslední dospělý Rožmberk, jenž zůstal naživu. Vnějšíkově nebyla tato změna příliš patrná, neboť Petr nevyňikal schopnostmi nad staršího bratra a při svém věku – bylo mu už padesát – nemohl chápat vlastní vladařství jinak než jako přípravu k odevzdání rodového dědictví synovcům. Ve vnitřních poměrech rodiny nastal ovšem pronikavý zvrat.

Samotářský Petr se špatně snášel s ovdovělou Annou, a protože mu navíc chyběla nezbytná míra velkorysosti, při šetrné správě statků došlo zanedlouho k trapným tahanicím o majetek. Spory o Annin vdovský podíl, o klenoty a drobné movitosti přerostly rámeček rodiny a dokonce i země, neboť Anny se z Rakous ujal její bratr Vilém II. z Rogendorfu a domáhal se zachování sestřiných práv. Ferdinand I. proto ustanovil královskou komisi za vedení nejvyššího purkrabího Volfa Krajíře z Krajku, jež měla za úkol rozpory urovnat. Na základě smířčího výroku z 11. května 1541 byl Petr V. povinen vyplatit Anně její věno a „z své dobré vůle“ je zaokrouhlit na 9000 zlatých rýnských, vydat jí klenoty, jež měla v osobním vlastnictví, dále šest koní s vozem, peřiny, polštáře a ostatní příslušenství na šestero loží. Dohoda ovšem neúprosně stanovila, že Anna smí zůstat v českokrumlovské rezidenci jen do konce září 1541, načež se vystěhuje bez jakýchkoli dalších nároků vůči rožmberskému vladaři.²⁵

Pro Annu Rožmberskou z Rogendorfu, která ještě nedávno požívala na Krumlově pocty příslušné vladařově choti, znamenalo takové řešení bezpochyby těžkou ránu, i když neodcházela s prázdnými rukama a měla možnost uchýlit se k příbuzným do Rakous. Rodinný spor a jeho řešení se dotkly také Joštových dětí, které byly na několik let odděleny od matky a staly se vlastně úplnými sirotky. Petr V. se o ně sám postarat nedokázal, a proto jim našel příležitost k výchově mimo domov. Staršího Viléma poslal do šlechtické školy nejprve do Mladé Boleslavi a potom do Pasova,²⁶ kdežto Petra Voka a jeho čtyři sestry svěřil do výchovy příbuzným v Jindřichově Hradci. Na tamním hradě žila Anna Rožmberská z Hradce, od roku 1526 vdova po rožmberském vladaři Jindřichovi VII. Strýc Petr zaopatřil děti po hmotné stránce a jindřichohradecká teta Anna se jim v letech 1542–1546 ze všech sil snažila nahradit zapuzenou matku. Rožmberským sirotkům se na Hradci zřejmě nevedlo zle. Vyrůstali ve svérázném společenství žen a dětí, neboť jediný dospělý představitel rodu pánů z Hradce Adam I., nejvyšší kancléř Českého království a důvěrný přítel Rožmberků, zemřel už v červnu 1531. Na Jindřichově Hradci hospodařila vdova po něm Anna Hradecká z Rožmitálu se svou svagrovou, již zmíněnou Annou Rožmberskou z Hradce. Kromě dospě-

lých Adamových dcer se malí Rožmberkové stýkali také s jeho dorůstajícími syny Jáchymem, který se občas vracel domů z pážecí služby u královského dvora, a Zachariášem z Hradce.²⁷

Pozdější přátelské vztahy mezi Rožmberky a Hradeckými i skutečnost, že si Jáchym zvolil za ženu nejstarší Joštovu dceru Annu z Rožmberka, nasvědčují tomu, že jindřichohradecký útulek byl pro sirotky v době rozvratu vlastní rodiny dobrým útočištěm. Po nechutných hádkách a tahanicích o majetek vrátil dětem klid a umožnil jim upevnit staré příbuzenské vztahy s druhou nejdůležitější větví kmene Vítkovců.²⁸ O způsobu výchovy víme však jen málo. Jisto je, že Petr Vok strávil celý předškolní věk ve „fracimoru“, ve společnosti starších i mladších žen a dívek, šlechticů, jejich komornic a služebných. Členky fracimoru vyšívaly a provozovaly jiné ruční práce přiměřené urozeným dámám, staraly se o zámeckou zahradu, „květnici“, a navzájem si sdělovaly taje domácnosti a péče o rodinu. Starší ženy poučovaly děti a poskytovaly jim základy vzdělání i společenského vystupování. Bylo to patrně vlídné, ale veskrze feminizované prostředí, jež poskytovalo více nezbytných podnětů Anně, Alžbětě, Bohunce a Evě z Rožmberka než malému Petru Vokovi. Občasný styk se staršími bratřenci, Jáchymem a Zachariášem z Hradce, mu nemohl vyvážit naprostou převahu žen z jindřichohradeckého fracimoru, převahu tím silnější, že Petr Vok ještě neměl ani svého zvláštního učitele. Snad nejvýraznějším rysem výchovy posledního Rožmberka v nadmíru vnímavém předškolním období se stal návyk na společnost dívek a žen, kterou Petr Vok i v mužném věku vyhledával s velkým zaujetím.

Zatímco se Joštova rodina rozešla do Čech nebo i za jejich hranice a Český Krumlov osířel, osamělý stařec Petr V. se svým způsobem poctivě staral o zajištění budoucnosti mladých Rožmberků. Snažil se očistit rodové dominium od dluhů, které způsobily tolik starostí jedenácté rožmberské generaci, našetřil velké množství volných finančních prostředků a dokonce začal pro své synovce budovat výstavný palác na Pražském hradě.²⁹ Správně tušil, že se jejich dospělosti nedožije. Proto si pouhé dva měsíce po nástupu vladařství, 19. prosince 1539, zajistil souhlas krále Ferdinanda I., aby mohl pravoplatně ustanovit poručníky svých dědiců. Když se jeho zdravotní stav povážlivě zhoršil, dal 8. července 1544 sepsat poslední vůli.³⁰

Byl to jeden z pozoruhodných činů desátého rožmberského vladaře, muže ve veřejném životě jinak až příliš zdrženlivého. Petr V. vyjádřil v závěti své politické smýšlení a postoj ke skupině šlechty, která tehdy

Výchova dětí ve fraucimoru. Dřevořez ze 16. století.

vládla zemi. Ustanovil Joštovým dětem tři poručníky – hraběte Albrechta z Gutnštejna, hraběte Jeronýma Šlika z Pasounu a příslušníka významného panského rodu Oldřicha Holického ze Šternberka. Osobním přátelstvím Petra V. ke Gutnštejnovi a Šlikovi, stejně jako výchovou zesnulého Jošta III. z Rožmberka v rodině Holických ze Šternberka na Líšně lze vysvětlit jen vnější stránku Petrovy volby. Rozhodly však o ní hlubší svazky mezi Rožmberky a třemi zvolenými rody.

Tradičně velmi těsný byl vztah Rožmberků ke Gutnštejnům. Od roku 1482, kdy se Markéta z Gutnštejna, babička Petra Voka, provdala za Voka II. z Rožmberka, byly oba rody pokrevně spojeny a Gutnštejnové pak stáli věrně na straně Rožmberků v jejich sebezáchovném boji proti Zdeňku Lvovi z Rožmitálu. Povahu vztahu mezi Rožmberky a Gutnštejny obrazně vystihl barokní dějepisec Bohuslav Balbin, když roku 1665 v dějinách gutnštejnského rodu napsal, že tu nešlo jen o spojení „*krví, nýbrž spíše láskou a náklonností*“.³¹ Náklonnost vyrůstala ze společných zkušeností a zájmů i ze shodného postoje k tehdejší zemské vládě. Rožmberkové, ač formálně první velmožové v zemi, na ní ve druhé čtvrtině 16. století neměli žádný skutečný podíl, kdežto Albrecht z Gutnštejna, který v letech 1533–1542 zastával vlivný úřad nejvyššího mincmistra, byl pou-

hé dva roky před sepsáním Petrovy závěti sesazen a zatlačen do opozice vůči nejvyšším úředníkům.³² Ani Šlikové, kteří patřili mezi nejbohatší aristokraty v zemi, se na vládních úřadech nepodíleli. Naopak měli výhrady vůči soudobému režimu, za něhož se museli zřici ve prospěch krále neobyčejně výnosných stříbrných dolů v Jáchymově.³³

Ačkoli Petr V. z Rožmberka, Albrecht z Gutnštejna a Jeroným Šlik nestáli společně v opozici proti panovníkovi, sblížoval je nepříznivý postoj k nejvyšším zemským úředníkům v Čechách. Ten se skrýval v pozadí Petrova rozhodnutí vyloučit z výběru všechny šlechtice osobně spjaté s vládou, kteří by byli prestižně významné poručnictví nad rožmberskými statky jistě rádi přijali. Poněvadž Rožmberkům nejbližší rod pánů z Hradce tehdy představoval Jáchym, roku 1544 teprve osmnáctiletý, Petrovi V. při tomto zaměření příliš velký výběr mezi nejpřednějšími panskými rody v Čechách nezbyval. Nejspíš proto se soustředil na Šternberky, rovněž s rožmberským rodem pokrevně spřízněné, a třetím poručníkem jmenoval Oldřicha Holického. Trojice poručníků takto nabyla z několika stránek pozoruhodného složení. Dva vzdálení strýcové Viléma a Petra Voka, Gutnštejn a Šternberk, byli katolíci, Šlik patřil k luteránům. Zatímco Gutnštejnové a Šlikové již své spojenectví s Rožmberky osvědčili, na Šternberka bylo možné spíše spoléhat do budoucnosti, a to tím spíše, že ještě nedosáhl ani čtyřicítky. Byla tedy oprávněná naděje, že se ve zdraví dožije plnoletosti alespoň staršího z bratří – Viléma z Rožmberka.

Šestnáct měsíců po sepsání závěti nebyl již Petr V. z Rožmberka mezi živými. Zemřel 6. listopadu 1545, načež vstoupila v platnost ustanovení o poručnické správě nad sirotky a rožmberským majetkem.³⁴ Nyní se ukázalo, že tvůrce testamentu měl neobyčejně šťastnou ruku. Všichni tři poručníci byli zdatní organizátoři šlechtického podnikání a na rožmberském dominiu si počínali prozíravě i zodpovědně. Zajistili výkonnou a přitom úspornou správu statků, která jim umožňovala přikupovat další pozemky a navíc zvětšovat peněžní rezervy ve vrchnostenské pokladně.³⁵ Zvláště Albrecht z Gutnštejna vynikal jako zkušený administrátor a navíc člověk s vrozeným společenským taktem. Dobře si rozuměl i s Annou Rožmberskou z Rogendorfu, která stále ještě žila pod ochranou svého švagra Jana Hofmanna v hornorakouském Steyru. Gutnštejn se snažil co nejrychleji překonat nepříznivé důsledky někdejšího sporu a zajistil, že se v únoru 1546 mohla Anna vrátit do Českého Krumlova.³⁶

Po čtyřletém odloučení přijely za matkou z Jindřichova Hradce i její děti. Kromě Anny, která roku 1546 dosáhla dospělosti a provdala se za

Jáchyma z Hradce,³⁷ a Viléma, jenž studoval na pasovské katedrální škole,³⁸ žila opět celá rodina společně. Roční penze 400 kop míšeňských grošů a důchody z krumlovského špitálního statku poskytovaly matce dostatečný hmotný základ k výchově dětí, na jejichž zaopatření uvolňovali poručníci podle vlastního uvážení ještě další finanční prostředky. Šestiletý Petr Vok a jeho tři starší sestry pobývali od té doby střídavě na hradě a v matčině domě na českokrumlovském Latráně. V tomto prostředí lze vysledovat alespoň některé podněty, jež ovlivňovaly okruh zájmů posledního Rožmberka v mladším školním věku.³⁹

Hlavní rodová rezidence si ve čtyřicátých letech 16. století uchovávala vzezření středověkého hradu, který přes svou rozlehlost a vznešenou polohu rychle vycházel z módy. Avšak jeho vnitřní vybavení nepostrádalo rysy pohodlí a přepychu. Malý Petr Vok se tu pohyboval v prostorných klenutých komnatách, vyzdobených koberci na stěnách a hodovních stolech, běhal po nádvořích zalidněných dvorským služebnictvem a šlechtickými návštěvníky, jichž ovšem v době úsporného hospodaření nebylo příliš mnoho. Při bohoslužbách navštěvoval gotickou hradní kapli svatého Jiří, která hýřila drahocennými monstrancemi a jiným liturgickým náčiním ze zlata, stříbra, perel, křišťálu a drahokamů. Jeho katoličtí předkové na vybavení kaple neskrblili a nashromáždili v ní poklady přitažlivé uměleckým zhotovením i posvátnou tajemností relikvií. Leč doba bouřlivého náporu reformace již vášnivému sběratelství pozůstatků svatých valně nepřála. Domnělé trny z Kristovy koruny, „*zub svaté Kateřiny*“ a jiné ostatky posloužily při názorné výuce základům náboženství, ale v příslušnicích tehdy nastupující generace nedokázaly vyvolat hlubší dojem. U Petra Voka snad právě styk s takovými relikviemi, jako byl „*zub některé svaté*“, o jejichž původu neměli ponětí ani starší rožmberští dvořané, zaséval první zrnka pochybností.

Rané doteky s mytologií, historií a vzdálenými kraji zprostředkovávaly i předměty každodenní nebo sváteční potřeby – soupravy koflíků a číší s vyobrazeními biblických námětů i s výjevy ze života světců. Mezi nimi se zvláště často objevoval svatý Václav, patron české země. Nechyběla tu však ani znázornění Turků či tanečních zábav, která usměrňovala dětskou představivost k světským strastem i zábavám. Na malého chlapce jistě zvlášť silně zapůsobily také konírny a soubory zbraní. Početná brnění připomínala středověké rytířské tradice a vyzařovala romantiku slavnostních turnajů, ale k soudobému vojenství měly mnohem blíže bohaté zásoby palných zbraní. Zvláště děla v krumlovské zbrojnici, „*cajkhauzu*“, připomínala, že ani rožmberští vladaři nejsou

Děti ze zámožné rodiny.
Dřevořez z roku 1578.

ušetření výprav na zahraniční bojiště, třebaže samotné České království již po desetiletí netrpí hrůzami válečných vpádů.⁴⁰

V takovém prostředí získával Petr Vok cenné životní zkušenosti, jež se lišily od prvotních dojmů z jindřichohradeckého fraucimoru. Stejně jako jeho starší bratr byl nyní vychováván způsobem, který odpovídal aristokratickému původu a výsadnímu společenskému postavení. Povinnou úctou mu prokazovalo veškeré služebnictvo, ale zásadám šlechtické etikety se musel podříditi i on. Stal se „*panem Petříčkem*“⁴¹ a se svým bratrem, „*panem Vilémkem*“, si směl tykat jen do roku 1548. Jakmile se Vilém přiblížil plnoletosti a tím i nástupu vladařství, stal se také pro mladšího bratra autoritou, která vyžadovala náležitý odstup. V duchu stavovské nadřazenosti nad okolím byl ovšem usměrňován i Petr Vok, což zcela v duchu doby poznamenalo jeho postoj k lidem a zvláště vztah k poddaným.⁴²

Příznivou stránkou výchovy mladých šlechticů byl snadný přístup k všeobecnému vzdělání. Poručníci si v tomto ohledu počínali nápaditěji než nebožtík Petr V. a pokusili se pro Petra Voka vytvořit zvláštní šlechtickou školu přímo na krumlovském hradě. Povolali do Českého Krumlova bakaláře pražské univerzity a pozdějšího proslulého právníka Gabriela Svěčina z Paumberka, který pak v letech 1547–1551 vyučoval Petra Voka čtení a psaní v češtině a latině i základům náboženské věrouky.⁴³ „*A aby studia jeho netesklivá, ale s lepším prospěchem byla*“ – jak

poznámenal Václav Březan – „obmyslili mu páni poručníci a paní máteš spolotovaryše a žáčky v učení.“ Byli to Ferdinand a Jan Fridrich, synové Jana Hofmanna a bratřenci Petra Voka z matčiny strany. Později přibyli ještě mladí příslušníci českých panských rodů Kavků z Říčan a Šlejniců ze Šlejnic.⁴⁴

Chlapci se brzy naučili latinsky natolik, aby mohli psát jednoduché dopisy, ale zároveň se velmi pilně zabývali češtinou. Je to pozoruhodné už proto, že poslední Rožmberk vyrůstal ve dvojjazyčném prostředí. Matka s dětmi mluvila a dopisovala si s nimi pouze německy a svému miláčkovvi Petru Vokovi dala i neobvyklou německou přezdívku „*Junge Welt*“ (Mladý svět nebo také přeneseně Omladina).⁴⁵ Naopak strýc a poručníci vedli malé Rožmberky v jazykově českém duchu. Třebaže nepodceňovali význam němčiny pro styk s panovníkem i s rakouskou a říšskou šlechtou, plně respektovali privilegovanost českého jazyka, který od roku 1495 požíval i podle zákona výlučného postavení na zemském soudu a sněmu Českého království. Zejména Albrecht z Guttnštejna, sám člověk učený a literárně činný, měl pro češtinu hluboký smysl a dbal o to, aby se nikdo z mladých Rožmberků své vlasti jazykově neodcizil.⁴⁶

Nejspíše Guttnštejnovou zásluhou položil Svěchin takový důraz na výuku češtiny a plně do ní zapojil syny Jana Hofmanna, z nichž Ferdinand se stal na vrcholu kariéry o třicet let později prezidentem dvorské komory a jedním z nejvyšších státních úředníků císaře Rudolfa II. Studium českého jazyka ovšem neodráželo pouze vlastenecké zaujetí starého hraběte, ale vycházelo vstříc i objektivní potřebě po sblížení českých a rakouských zemí. Přinejmenším část šlechty v obou částech monarchie se snažila navázat plnohodnotné partnerské vztahy a vyjadřovala to také aktivním česko-německým bilingvismem. Mladí Rožmberkové si museli vedle obou národních jazyků osvojit i latinu, která ještě v 16. století zůstávala v celé Evropě obecně srozumitelným dorozumívacím prostředkem vzdělanců. V dochovaných listech Petra Voka, zasílaných Vilémovi do Pasova, se latina rovnocenně střídá s češtinou, zato němčina se v nich nevyskytuje vůbec. V latině se bratři povinně cvičili, kdežto české dopisy měly Vilémovi v cizině připomínat jazyk jeho předků. Němčina byla sice oběma bratřím doslova mateřským jazykem, přesto však si spolu německy nedopisovali. Cílevědomé působení poručníků jim už v dětství vštípilo zemské vlastenectví a s ním související přednostní důraz na češtinu.⁴⁷

Dopisy, jež posílal Petr Vok Vilémovi, nezůstaly jen jazykovým cvičením. Vedle prostých sdělení, jako bylo ono ze 17. května 1548 – „*Jáá pak*

oznamuji, že sem zdrav a pilně se učím a rád bych z srdce slyšel o tobě, aby se(s) též dobře měl“⁴⁸ – jsou tu i taková, která prozrazují kulturní zájmy bystrého chlapce. V listech školáka, který vyrostl v největšího českého bibliofila renesanční doby, zvláště zaujmou zmínky o knihách. Tak 25. srpna 1549 napsal Petr Vok bratrovi: „Kdežto vám velice děkuji, že ste mi velmi pěkný a užitečný knížky poslali. Sou mi velmi vděčný a já rád chci v nich čítati, aby mi darmo nebyly poslaný.“⁴⁹ Ale zatím zůstával Petr Vok stále ještě dítětem, které neskrývá obdiv k staršímu sourozenci a leckdy nedovede potlačit přání, aby ho bratr potěšil dárkem z cizích zemí. Sotva jedenáctiletý se dověděl o Vilémově cestě ke královskému dvoru do jižního Německa a 13. června 1550 mu žádostivě napsal: „A poněvadž rozumím, že do Augšpurku pojedete, prosím, abyšte na mne nezapomínali a mně něco poslali...“⁵⁰

Pod vedením Gabriela Svěchina získal Petr Vok základy vzdělání, které bylo zaměřeno poněkud jednostranně k aktivnímu zvládnutí jazyků, ale zatím nesměřovalo k takové šíři znalostí, jakou poskytovala Vilémovi elitní škola v Pasově. Nejspíše právě proto bratři Hofmannové roku 1550 Krumlov opustili a vydali se za starším Rožmberkem do ciziny. Když je pak o rok později následoval i Svěchin, bylo třeba najít nového učitele. Jáchym z Hradce, manžel Anny z Rožmberka a švagr Petra Voka, vřele doporučil odchovance pražské univerzity Jana Makovského z Makové. Mladý bakalář, který si kromě bližšího označení Soběslavský dával podle obyčeje humanistů také latinské jméno Aquarius – Vodnář, pocházel ze soběslavské měšťanské rodiny a patřil mezi rožmberské poddané. Právě v tom byl kámen úrazu: „Dvorská cháska některá když Petříčka tím tejrati, že jeho poddaný jej učiti bude, proto teskliv býti a plakati počal, jako by nějaká hanba mu tudy učiněna býti měla, že od svýho poddanýho veden, řízen a trestán bude.“⁵¹ Jedinou větou naznačil Václav Březan hloubku sociálních rozdílů mezi učitelem a žákem. Matka a přední rožmberští úředníci chlapce sice konejšili, „že mu to k žádně lehkosti neb nejmenší újmě nebude, než ku pochvale a poctivosti“, ale přesto nikdo nemohl popřít pravdivost úsudku, že právě „ten (učitel) z Soběslavě osřejchati se bude pána věsti, a spíše uzdu mu pustí než přespolní“.⁵²

Nakonec převážil názor Jáchyma z Hradce, nově jmenovaného karlstějnského purkrabího a člena zemské vlády, který poukazoval na schopnosti učeného bakaláře. Až do roku 1556, kdy Petr Vok dovršil sedmnáct let, zůstal Aquarius jeho učitelem. Sám se dále vzdělával – v březnu 1552 byl promován na mistra pražské univerzity – a ze svých vědomostí se snažil předat Petru Vokovi co nejvíc. Vyučoval ho kromě

Dospívající šlechtic
ve věku deseti a dvaceti
let. Dřevořez z druhé
poloviny 16. století.

náboženství obvyklým humanitním předmětům, „literárnímu umění“, což rozšiřovalo žákův obzor, a zvláštní důraz kladl na etiku. Prohluboval Vokovy znalosti latiny a mohl při tom navázat na slušné základy z doby Svěchinova preceptorství. Petr Vok už jako desetiletý chlapec zvládl latinský jazyk do té míry, že v něm mohl psát dopisy a v září 1549 pronést i jednoduchou řeč k uvítání arciknížete Ferdinanda na Českém Krumlově.⁵³ Nejmladší Rožmberk měl k dalšímu studiu mnohem příznivější podmínky než Vilém, neboť se nemusel starat o dědictví a byl po hmotné stránce dokonale zajištěn. Zřejmě nepostrádal ani potřebné nadání. Chybělo mu však to nejdůležitější – zájem o hlubší vzdělání. Později své ledabylosti hořce litoval, ale v polovině padesátých let 16. století „učení panu Petrovi Vokovi dále nehrubě k myslí bylo, jměv chuti k dvořanství, jezdeckví, myslivosti, a aby po světě peregrinovatí (cestovat) a něco zkusiti mohl“.⁵⁴ Touhu Petra Voka po společenském životě a poznání cizích zemí bezděky podněcoval i jeho starší bratr, který krátce po návratu z velké výpravy do Itálie vstoupil do vysoké politiky.⁵⁵ Vilémova hvězda vycházela a Petr Vok se musel vyrovnat s jejím leskem.

REJSTRÍK OSOBNÍCH JMEN

- von Aachen, Hans 165, 253, 254
von Aachen, Julius 165
Adam z Veleslavína, Daniel 152–154,
161
Albrecht V., bavorský vévoda 164
z Althanu, Michael Adolf 209
Alžběta I., anglická královna 67, 234,
235
z Anhaltu (rod) 182, 259
z Anhaltu, Kristián (Christian) I.
180–187, 191, 199, 217, 259
Anna Jagellonská, manželka
Ferdinanda I. 28, 30, 32, 231
Aretin z Ehrenfeldu, Pavel 167, 180
Arnošt (Wittelsbach), pasovský
biskup 32
- z Bádenu, Anna Marie – viz Rožmberská
Balbín, Bohuslav 16–18, 36, 250
Barborka, trpaslice 200
Beck, Antonín Jaroslav 20, 21
Benýdek z Veveří, Jan 123
Beránek, Bartoloměj 164
Berka z Dubé (rod)
Berka z Dubé, Václav 168
Berka z Dubé, Zbyněk 125, 144, 146,
247
Berkovna z Dubé, Kateřina 97
de Berlaymont, Charles 56
Běšin z Běšin, Simeon 94
Beza (de Bèze), Theodor 117
Bezpalcí, Vaněk 79
z Bílkova – viz Pražma
- Bílá paní – viz z Rožmberka, Perchta
z Bitýšky – viz Kobiš
Bočkaj (Bocskai), Štěpán 178, 257
Bodin, Jean 154
z Bogdunčovic – viz Vojska
Bonhomini, Giovanni Franceso 240
Bor, Jan 21, 228
Borák, Ondra 80, 81
Bořita z Martinic, Jaroslav 194
Bořita z Martinic, Jiří 125, 144
z Boskovic (rod) 224
z Boskovic, Jan 106, 107
Boubínský z Újezda, Pavel 56
de Bouzey – viz Woeiriot
Brahe, Tycho 161, 252
Brandt, Sebastian 96
z Braniboru, Žofie – viz Rožmberská
Braun, Georg 53, 59, 63, 69,
Brtnický z Valdštejna, Hynek 99, 101,
105, 107, 240
z Brunšviku, Alžběta – viz Henneberská
z Brunšviku, Kateřina – viz Rožmberská
Bruntálský z Vrbna, Hynek 135
Březan, Václav 30, 40, 41, 47, 49, 74,
76, 80, 81, 84, 102, 117, 145, 151, 154,
156, 158, 159, 167, 172, 175, 187, 188,
191, 207, 210–212, 214, 218, 224,
230, 231, 237, 241, 244, 247,
249–251, 254, 256, 258, 263–265
z Budče – viz Lomnický
Budovec z Budova, Václav 110, 173,
174, 177, 180, 185, 186, 190–192,
196, 197, 199, 205, 215, 259, 262

- Bulderus, Heřman 167, 255
 Buquoy (rod) 217
 Buzický z Buzic, Kryštof 45
- Campanus Vodňanský, Jan 162, 214
 Carion, Johann 153
 z Cimburka (rod) 224
 Codicillus, Petr 241
 Cometta, Dominik 149, 162
 Crato z Krafftheimu, Jan (Johannes) 50
 Croll, Oswald 182, 187, 191, 259
 Cyrus, Matěj 145, 175, 185, 196, 210, 211, 214, 215, 262, 265
- z Čečova – viz Metych
 z Čeňkova – viz Stehlík
 Černý z Vinoře, Jan 76
- Dačický, Jan Otmar 189, 260
 Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, Oldřich
 Častolar 263
 Dobrovský, Josef 250
 Domináček z Písnice, Jindřich 125, 168, 174, 257
 Doudlebský z Doudleb, Jan 50,
 z Dubé – viz Berka; Berkovna
 Dudík, Beda 250
 Dürer, Albrecht 165
 Dvořecký z Olbramovic, Jan 128
 Dvořecký z Olbramovic, Kuneš 86, 88
- z Edu – viz Vacelík
 Eggenberk (Eggenberg) (rod) 217
 Egmont, Lamoral 56, 58, 72, 235
 z Ehrenfeldu – viz Aretin
 Erich II., brunšvický vévoda 53
 Eulenspiegel, Till 96
 Eusebius – viz Pamphilus
 Ezechiáš, judský král 199
- Ferdinand I. Habsburský, císař, český a uherský král 27, 28, 30–32, 34, 35, 43, 44, 47, 49, 51, 58
 Ferdinand II. (Štýrský), císař, český a uherský král 12, 204, 216
 Ferdinand II. (Tyrolský), místopřítel v Čechách 42, 93, 156, 164, 234
- Ferdinand III., císař, český a uherský král 13, 14, 218
 Filip II., španělský král 49, 56, 58, 98, 117
 Flajšhans, Václav 250
 Frederus, Jan (Johannes) 103
 Fridrich III. Lehnický, slezský kníže 49
 Fridrich Falcký, český král 9–12, 16, 217
 Fugger, Jan Jakub (Hans Jakob) 50, 164
 Fuch z Fuchýřova, Matyáš 123
 z Fürstenberka (Fürstenberg), Fridrich (Friedrich) 180, 205
 Füssel, Kryštof 28
- z Gassoldu, Pavel (Paolo) 29, 97
 Gassoldská z Rožmberka, Eva – viz z Rožmberka
 Gérard, Balthazar 235
 Goltzius, Hendrick 52
 Granvella (de Granvelle), Antoine Perrenot 56
 z Grünpüchlu – viz Hofmann
 Grynaeus, Jan Jakub (Johannes Jacobus) 242
 z Gutnštejna (rod) 36
 z Gutnštejna, Albrecht 33, 36, 37, 40
 z Gutnštejna, Markéta – viz Rožmberská
- Habermann, Johann 159
 Habermel, Erasmus 166
 Habsburkové 7–10, 12, 16, 28, 30–32, 47, 51, 53, 72, 104, 113, 118, 125, 128–130, 132, 133, 153, 164, 166, 169, 178, 179, 182, 184, 194, 205, 215, 219, 222, 235, 245
 Hagen, Jan 202
 Hájek z Hájku, Tadeáš 139
 z Harasova – viz Homut
 z Hardeku, Ferdinand 130
 Hasištejnský z Lobkovic (rod) 224
 Heermann, Norbert 14, 19, 20, 228
 z Henneberka (Henneberg), Jiří Arnošt (Georg Ernst) 46, 47
 Henneberská z Brunšviku, Alžběta 46

- z Hlohov – viz Paprocký
- Höck z Zweibrückenu (rod) 203, 217
- Höck z Zweibrückenu, Jan 202, 216
- Höck z Zweibrückenu, Theobald 167, 180, 181, 183, 202, 203, 215–217, 254, 259
- Hodějovský z Hodějova, Přeč 180
- Hofmann z Grünpüchlu (rod) 31
- Hofmann z Grünpüchlu, Ferdinand 40, 143
- Hofmann z Grünpüchlu, Jan (Hans) 37, 40, 47,
- Hofmann z Grünpüchlu, Jan Fridrich (Johann Friedrich) 40
- Hogenberg, Frans 53, 59, 63, 69
- z Hohenzollernu, Marie Maxmiliána – viz Hradecká
- Holický ze Šternberka, Oldřich 36, 37,
- Holický ze Šternberka, Václav 56, 85, 91, 94, 97, 238, 239
- Holý, Jiřík 79, 236
- Homér 93
- Homut z Harasova, Jiří 123
- Hoor, Philipp 235
- z Hoštejna – viz Hultšporer
- z Hradce (rod) 22, 34, 35, 37, 44, 224, 239, 269
- z Hradce, Anna – viz Rožmberská
- z Hradce, Adam I. 34
- z Hradce, Adam II. 29, 97, 124, 125, 127, 128, 142, 147, 168, 242, 244
- z Hradce, Anna (Lobkovská) 29, 99
- z Hradce, Jáchym 28, 29, 35, 37, 38, 41, 47
- z Hradce, Jáchym Oldřich 29, 164, 176
- z Hradce, Lucie Otýlie (Slavatová) 29, 217
- z Hradce, Zachariáš 35, 100, 101, 106, 240
- Hradecká z Hohenzollernu, Marie Maxmiliána 29
- Hradecká z Montfortu, Kateřina 29
- Hradecká z Rožmberka, Anna – viz z Rožmberka, Anna
- Hradecká z Rožmitálu, Anna 34
- Hron, Matěj 110
- Huber z Rysenpachu, Adam 160, 161
- Hultšporer z Hoštejna, Vincenc 141, 247
- Hus, Jan 26, 96, 152
- Hýzrle z Chodů, Jindřich 10, 245
- Chelčický, Petr 111
- z Chlumu a Košumberka – viz Slavata
- Chotek z Chotkova, Zikmund 130
- Izajáš, starozákonní prorok 199, 263
- Jan Jiří Krnovský, slezský kníže 184
- z Jelčan – viz Krčín
- Jesenský-Jessenius, Jan 161
- Ježíš Kristus 38, 159
- Jindřich IV., francouzský král 178
- Jiří z Poděbrad, český král 23, 97
- Jitčinský, Jan 96
- Julius de Austria, levoboček Rudolfa II. 151
- Kačenka, služebná 94, 238
- Kandel, David 165
- Kandlpaldung, Hans Ludwig 182
- Karel V., římský císař a španělský král 30, 51,
- Karel II. Minstrbersko-Olešnický, slezský kníže 97
- Kateřina, světice 38
- Kavka z Řičan (rod) 40
- Kavka z Řičan, Zdeněk 101, 102, 106, 107
- Kepler, Johannes 161, 166
- Kobiš z Bitýšky, Jan 95
- Kocin z Kocinětu, Jan 152–154, 159, 181, 249
- z Kocinětu – viz Kocin
- z Kolovrat – viz Libštejnský; Novohradský
- Konečný, Matouš 159
- Korka z Korkyně, Pavel 130
- Košenský z Terešova, Mikuláš 93
- Kozka z Rynárce, Matěj 19–21
- z Krafftheimu – viz Crato
- Krajíř z Krajku (rod) 44, 110, 115, 224
- Krajíř z Krajku, Adam 116, 117
- Krajíř z Krajku, Volf 34

- Krajřirov z Veselice, Marta 116, 117
Krajřirovna z Krajku, Barbora 117
Krajřirovna z Krajku, Markéta 117
z Krajku – viz Krajřir; Krajřirovna
z Krsn Hory – viz Zelotýn
Krcin z Jelčan, Jakob 116
Kristián IV., dnsk král 252
Kristina, řvdsk královna 218
Krnovsk, Jan Jiřir – viz Jan Jiřir
z Krumlova (rod) 22
Kubka, Frantiřek 21, 228
Kučera, Jan alias Jira 236
- z Landřtejna (rod) 22
Lapcek ze Rzvho, Jindřich 77
Lavín (Timin, Timinus) z Otenfeldu,
Matyř 180, 242
Lařick z Psnice, Jan 76, 77
z Leefdalu, Kryřtof (Christoph) 66, 67
Leopold Habsbursk, rakousk arcikněze
a pasovsk biskup 204–206, 208,
209
Leunclavius, Johann 153
Libřtejnsk z Kolovrat, Jaroslav 213
z Lichtenřtejna, Karel 171
z Lípy – viz Trčka
ze Lkouře – viz Loreck
z Lobkovic (rod) 44, 81, 104, 105, 125,
142, 168, 241
z Lobkovic (lenov dvou větví rodu) –
viz Hasiřtejnsk; Popel
Lobkovská z Rořmberka, Bohunka –
viz z Rořmberka
Lohelius, Jan 216
Lokřan z Lokřan, Adam 213
z Lomnice (rod) 224
z Lomnice, Johanka 99
Lomnick z Bude, řimon 153, 159,
160, 170, 252
Loreck ze Lkouře, Ludvík 81
z Ludanic (rod) 100–102, 105, 106,
137, 239, 269
z Ludanic, Kateřina – viz Rořmbersk
z Ludanic, Václav (na Helfřtejn) 99,
101, 240
z Ludanic, Václav (na Chropyni) 99
- Ludvík Jagellonsk, esk a uhersk
král 27, 230
Lukan, Jan 192, 207–209
Luther, Martin 26, 46, 47, 96
- Madruzzo, Lodovico 127
Maggi (z Arogn), Baltazar 110, 113
Makovsk z Makova, Jeroným (zvan tz
Karl) 173, 174, 256
Makovsk z Makov, Jan (Aquarius,
Sobslavsk) 41, 77
Malovec z Malovic, Bohuslav 119
z Malovic – viz Malovec
Mareř, Frantiřek 21
Marie Habsbursk, manřelka
Maxmiliána II. 43
Marradas, Baltazar 10, 12,
z Martinic – viz Bořita
Maruře, dvce Jiřika Věty ze Rzvho
93
Mathesius, Johannes 96, 97
Mattioli, Jan 93
Mattioli, Petr Ondřej (Pietro Andrea)
161
Matyř, rakousk arcikněze, později
cisař, esk a uhersk král 129,
131–133, 146, 177, 178, 186, 187,
204–206, 209, 215, 216, 257, 264
Maxmilián II., řimsk cisař, esk
a uhersk král 43, 48–51, 56, 73,
98, 124, 233, 234
Maxmilián Habsbursk, rakousk
arcikněze, syn Maxmiliána II. 255
Mayerhofer, Eliř 17
Mecer, Vavřinec Benedikt 17–19
Mecerod, Sejfrd 202
Melanchthon, Filip (Philipp) 49, 96
Metych z eova, Jáchym 118, 122,
128, 243
z Mirotna – viz Přtos
Miseroni, Ottavio 165
Mitis, Tomř 96
Mitsko, Ondřej 160
z Montfortu, Kateřina – viz Hradeck
Mořic (Moritz), sask kurfrt 53
de Montenay, Georgette 113, 114

- Moskevská, Eliška Fedorovna 167
Münster, Sebastian 77, 86, 122, 136, 206
- Novák, Jan Bedřich 181
Novohradský z Kolovrat (rod) 147, 148, 191, 199, 200, 236
Novohradský z Kolovrat, Jáchym mladší (na Vimperku) 191
Novohradský z Kolovrat, Jáchym starší (na Buštěhradě) 124
Novohradský z Kolovrat, Volf 125, 147, 162, 168, 172, 175, 176, 179, 181, 186–188, 190, 191, 199, 248, 256–258, 260, 261
- z Olbramovic – viz Dvořecký
Orsiní(ové), Ursinové (italský knížecí rod a genealogická fikce s ním spojená) 24, 146, 147, 161, 182
Orsini (rodová větev Mentana) 146, 147, 257
Orsini, Fabio 146
Orsini, Francesco 146
Orsini, Livia 146
Orsini, Virginio 146
Ortelius, Abraham 69
Oselli, Gaspar 48
z Otenfeldu – viz Lavín
Ovidius, Publius Naso 93, 96
- Palacký, František 219, 266
Pamphilus (Pamffilus), Eusebius 153, 155, 249
Paprocký z Hlohol, Bartoloměj 75, 222, 245
Paracelsus, Theophrastus 255
Pauer, Jiří 21, 228
z Paumberka – viz Svěchin
Pavlovský z Pavlovic, Stanislav 106, 116, 240, 242
Pečírka, Josef 250
z Pernštejna (rod) 44
z Pernštejna, Jan 116, 242
z Pernštejna, Polyxena – viz Rožmberská
Peterle, Michal 159
- z Písnice – viz Domináček; Lažický
Pitiscus, Bartholomaeus 195, 262
z Plavna, Jindřich IV. 44
z Poděbrad – viz Jiří z Poděbrad
Podstatský z Prusinovic, Jetřich 101
Podstatský z Prusinovic, Václav 101
Popel z Lobkovic, Jan mladší 29, 50, 233
Popel z Lobkovic, Jiří 104, 117, 124, 127, 150, 247
Popel z Lobkovic, Kryštof 147, 168
Popel z Lobkovic, Ladislav 124, 125
Popel z Lobkovic, Oldřich Felix 29, 99
Popel z Lobkovic, Václav Eusebius 200
Popel z Lobkovic, Zdeněk Vojtěch 146, 168, 171, 173, 174, 176, 187, 190, 194, 200, 216, 257
Pražma z Bílkova, Petr 56
z Prčice, Vítek I. 22
Preisinger, bavorský šlechtic 255
z Protivce – viz Vojř
z Prusinovic – viz Podstatský
Pštros z Mirotína, Mikuláš 93
z Puchheimu, Bernard 184
- Rabenhaupt, Hans Heinrich 166
Ramée, Lorenzo 209
z Redernu, Melichar 130
Remigius, remešský biskup a světec 32, 231
Renner, Filip 255
z Rogendorfu (rod) 30, 31
z Rogendorfu, Anna – viz Rožmberská
z Rogendorfu, Vilém (Wilhelm) I. 30
z Rogendorfu, Vilém (Wilhelm) II. 34
z Rogendorfu, Volfgang (Volf, Wolfgang) 30, 33
z Rožmberka (rod) 8, 13, 16, 22–25, 27, 29, 31, 32, 35–37, 44, 45, 62, 87, 89, 98, 101, 105–108, 118, 146, 220, 224, 229, 230, 235, 237, 239, 250, 265
z Rožmberka, Alžběta, též Eliška (Švamborská) 29, 32, 35, 97, 235
z Rožmberka, Anna (Hradecká) 28, 29, 35, 37, 41, 89, 97, 108, 237
z Rožmberka, Bohunka (Lobkovská) 29, 32, 35, 50

- z Rožmberka, Eva (Zrinská, později Gassoldská) 29, 32, 35, 94, 97, 118, 138, 238
- z Rožmberka, Ferdinand Vok 29, 32
- z Rožmberka, Jan II. 25
- z Rožmberka, Jan III. 25, 27
- z Rožmberka, Jindřich IV. 25
- z Rožmberka, Jindřich V. 25
- z Rožmberka, Jindřich VII. 25–27, 34, 230
- z Rožmberka, Jošt III. 25, 27–30, 32, 33, 161, 231
- z Rožmberka, Oldřich II. 23–25
- z Rožmberka, Oldřich IV. 29, 32
- z Rožmberka, Perchta (Bílá paní) 16, 17, 224
- z Rožmberka, Petr IV. 24, 25, 27
- z Rožmberka, Petr V. Kulhavý 25, 27, 33–37, 39, 231
- z Rožmberka, Petr Vok – prochází celou knihou
- z Rožmberka, Vilém 14, 25, 29, 32, 34, 37–46, 53, 56, 66, 72, 74, 76, 77, 84–91, 95, 97, 98, 101, 104, 106, 107–112, 114, 115, 118, 119, 121–125, 129, 138, 139, 140, 144–146, 156, 158, 159, 162, 164, 168, 184, 189, 194, 196, 203, 219–225, 232, 234, 237, 240, 241, 243, 247, 251
- z Rožmberka, Vítěk III. 22
- z Rožmberka, Vok I. 22
- z Rožmberka, Vok II. 25, 32, 36
- Rožmberská z Bádenu, Anna Marie 29, 107
- Rožmberská z Braniboru, Žofie 29
- Rožmberská z Brunšviku, Kateřina 29, 30, 46, 53
- Rožmberská z Gutnštejna, Markéta 36
- Rožmberská z Hradce, Anna 34
- Rožmberská z Ludanic, Kateřina 29, 98–103, 105–109, 116, 117, 119, 122, 135–137, 139, 147, 150, 151, 156, 200, 239–241, 243, 246
- Rožmberská z Pernštejna, Polyxena 29, 115, 116, 118, 121, 146, 243
- Rožmberská z Rogendorfu, Anna 29, 32, 34, 37, 45, 50, 231, 233
- Rožmberská ze Starhemberka, Bohunka (Vendelína) 28, 29
- z Rožmitálu, Anna – viz Hradecká
- z Rožmitálu, Zdeněk Lev 24, 27, 36
- Rudolf II., římský císař, český a uherský král 40, 98, 99, 104, 106, 122–125, 127–131, 133, 143–146, 148, 149, 151, 156, 159, 161, 164–171, 173, 177, 178, 186–188, 190–192, 194, 204–207, 209, 215, 243, 244, 246–248, 257, 260, 264
- Rumpf z Wuelrossu, Wolfgang 171
- z Rysenpachu – viz Huber
- z Rýzmburka – viz Švihovský
- ze Rzávého – viz Lapáček; Víta
- Řešátko Soběslavský, Tomáš 96, 97
- Řezba, Jíra 78, 236
- z Řičan, Hanuš 200
- z Řičan – viz Kavka; Řičanský
- Řičanský z Řičan, Václav 56
- Sadeler, Egidius 4, 6, 160, 165
- Sale, Franciscus 159
- ze Salmu (rod) 31, 43
- ze Salmu, Vajkart (Weikhart) 255
- de San Clemente, Guillén 168
- Saska – viz Vojjř
- Sedláček, August 21
- ze Sebužína – viz Želinský
- ze Semanína – viz Švarc
- Seton z Carchunothu, John 10–12
- Schmelz, Abraham 211
- ze Schmograu – viz Šmogger
- Schön, Erhard 126
- ze Schwarzenbergu, Schwarzenberkové 16, 20, 218
- Sidonie, manželka brunšvického vévody Ericha II. 53
- Sinan paša, osmanský velkovezír 125, 129
- Skála ze Zhoře, Pavel 50, 51, 208, 233, 261
- Skuhrovský ze Skuhrova, Václav 91, 97, 238, 239
- Slanina, Vaněk 79, 80

- Slavata z Chlumu a Košumberka, Vilém 29, 176, 194, 195, 200, 205, 217, 262, 266
- Slavatová z Hradce, Lucie Otýlie – viz z Hradce
- Smiřický ze Smiřic (rod) 146
- Smiřický ze Smiřic, Jaroslav 205
- Smiřický ze Smiřic, Zikmund 151
- Sobek z Kornic, Jindřich 136
- Soliman – viz Sülejmán I.
- Speciano, Cesare 127, 144
- Spinelli, Filip (Filippo) 168, 171
- Spranger, Bartholomaeus 165
- Srbický ze Zálezl, Kryštof 77, 78
- ze Starhemberka (Starhemberg) (rod) 28
- ze Starhemberka, Bohunka (Vendelína) – viz Rožmberská
- ze Starhemberka, Richard 255
- Starý, Jan 80
- Stehlik z Čeňkova, Kašpar Ladislav 160
- Steklý, Karel 228
- Stimmer, Tobias 11, 15,
- Stránský, Maxmilián 8
- Stránský ze Zapské Stránky, Pavel 8
- Suchodem, Urban 138
- Sülejmán I. (Soliman), osmanský sultán 96
- ze Suneku – viz Ungnad
- Svěchin z Paumberka, Gabriel 39–42
- Šebastián, zlatník 148, 149
- ze Šelmberka (rod) 224
- ze Šenfeldu – viz Zejdlic
- Šlejnic ze Šlejnic (rod) 40
- Šlik z Pasounu a Holejče (rod) 37
- Šlik z Pasounu a Holejče, Jeroným 36, 37
- Šmoger ze Schmograu, Vít 46, 56
- ze Šternberka (rod) 37, 44, 81, 269
- ze Šternberka, Adam 168, 176, 187, 188, 191, 192, 194, 199
- ze Šternberka – viz též Holický ze Šternberka
- Šturm, Václav 108, 110–112, 241
- Šurer, Martin 135
- ze Švamberka (rod) 8, 13, 16, 81, 140, 147, 151, 171, 176, 186, 187, 191, 196, 198–200, 211, 215–217, 250, 256, 257, 260, 269
- ze Švamberka, Jan Jiří 171, 172, 174, 177, 187, 191, 192, 194, 197, 198, 203, 210, 211, 213, 214, 216, 246, 256, 260, 264, 265
- ze Švamberka, Jindřich 29, 89,
- ze Švamberka, Kryštof 90
- ze Švamberka, Petr 9, 11, 16, 172, 191, 216, 217, 260
- Švamberská z Rožmberka, Alžběta, též Eliška – viz z Rožmberka
- Švarc ze Semanína, Bohuchval 110
- Švarc ze Semanína, Jindřich Daniel 110, 115, 135
- Švihovský z Ryzmberka, Karel 117
- Tencl z Tracperku, Šimon 249
- z Terešova – viz Kořenský
- Terzio, Francesco 48
- Timin (Timinus), Matyáš – viz Lavín
- Tomek, Václav Vladivoj 252
- z Tracperku – viz Tencl
- Trautson, Pavel (Paul) Sixt 171
- Trčka z Lípy (rod) 146
- Trčka z Lípy, Jan Rudolf 151
- z Trocnova – viz Žižka
- Třebochovský, Tomáš 163
- Tschernembl (rod) 196
- Tschernembl, Jiří Erazim (Georg Erasmus) 180, 184, 261
- Turek, Daniel 121
- Turini, Gregorio 159
- z Újezda – viz Boubínský
- Ungar, Karel Rafael 250
- Ungnad ze Suneku, David 56
- Ursinové – viz Orsini(ové)
- Vacelík z Edu, Václav 85
- Václav, český kníže, světec a zemský patron 38
- z Vacovic – viz Vojř Saska
- z Valdštejna, Adam 187
- z Valdštejna, Jan 125, 127, 244

- z Valdštejna – viz též Brtnický
 Vašíček, poddaný 80
 z Veleslavína – viz Adam
 Velký, Jakub 110
 Věrník, Šimon 186
 z Veselice, Marta – viz Krajřová
 z Veverí – viz Benýdek
 Vilém I. Oranžský, nizozemský
 místodržitel 50–53, 56, 67, 68, 72,
 113, 233, 235
 Vinilandicus, Peter H. Andersen 252
 z Vínore, Jan 145
 z Vínore – viz též Černý
 Vintř z Vlčkovic, Jindřich 147, 149,
 173, 175, 248
 Víta ze Rzávého, Jiřík 93
 Víta ze Rzávého, Václav 246
 Vítkovci (rod) 22, 35
 z Vlčkovic – viz Vintř
 Vojř Saska z Vacovic (rod) 200
 Vojř z Protivce, Jindřich 56
 Vojřová z Vacovic, Zuzana 18, 200,
 201
 Vojska z Bogdunčovic, Jakub 100–102
 Vratislav z Mitrovic, Kryštof 244
 Vratislav z Mitrovic, Václav 245
 z Vrbna – viz Bruntálský
 z Vřesovic, Šebestián 124

 Werner, Fridrich (Friedrich) Bernard
 198
 Willenberg, Jan (Johann) 111

 Winter, Zikmund 21
 Wittelsbachové (rod) 32, 156
 Woeiriot de Bouzey, Pierre 113
 z Wuelrossu – viz Rumpf

 ze Zálezl – viz Srbský
 ze Zapské Stránky – viz Stránský
 Zejdlíc ze Šenfeldu, Hertvik 244
 Zelotýn z Krásné Hory, Václav 96
 ze Zhoře – viz Skála
 Zigl z Chočemic, Zikmund 175, 176,
 200, 254
 Zrinská z Kolovrat, Marie Magdaléna
 29, 147
 Zrinská z Rožmberka, Eva –
 viz z Rožmberka
 Zrinský ze Serynu (rod) 147, 148, 199
 Zrinský ze Serynu, Jan 29, 138, 145,
 147, 162, 163, 169, 172, 176, 177, 187,
 191, 214, 215
 Zrinský ze Serynu, Mikuláš (Nikola)
 29, 94, 96, 138

 Žáček, Jan 80
 Želinský ze Sebusína, Kryštof 124, 143,
 168
 ze Žerotína (rod) 110
 ze Žerotína, Fridrich 113, 153
 ze Žerotína, Jan mladší 101, 105
 ze Žerotína, Karel 110, 117, 180, 184,
 261
 Žižka z Trocnova, Jan 207

REJSTRÍK ZEMĚPISNÝCH NÁZVŮ

- Aachen – viz Cáchy
Afrika 59
Altengbach (Rakousko) 136
Amberk (Amberg; Německo) 182, 183,
195
Ambras (Rakousko) 93, 156, 238
Amsterdam (Amsterdam; Nizozemi)
58–61
Anglie, Angličané 10, 59, 66–69, 117,
234
Antverpy (Antwerpen, Anvers; Belgie)
56, 58, 59, 66
Arogno (Švýcarsko) 110
Atlantský oceán, atlantská oblast 72,
113
Augšpurk (Augsburg; Německo) 30, 41,
47, 73, 230, 233
- Balkán 245
Bavorsko, Bavyry 143, 156, 164, 167,
208, 255
Beaumont (Belgie) 63
Bechyňe 63, 75, 76, 80, 84, 88–98,
107, 110, 113, 114, 117, 121, 123, 136,
138, 139, 156, 162, 166, 176, 219,
234, 238, 239, 242
Bechyňsko, Bechyňský kraj 73, 81,
105, 207, 209, 235, 248
Belgie 51
Benátky (Venezia; Itálie), Benátská
republika 50, 208
Benešov nad Černou (u Českého
Krumlova) 140
- Bílá hora (u Prahy) 10, 11, 13
Borovany (u Českých Budějovic) 14,
19, 151, 157, 191
Boubín (hora) 74
Brabantsko, nizozemská provincie 59
Bratislava (Prešpurk; Slovensko) 131–133
Brazílie 59
Brno 218, 269
Brtnice (u Jihlavy) 101
Bruck an der Leitha – viz Most nad
Litavou
Brusel (Bruxelles, Brussel; Belgie) 56,
58, 66, 72, 235
Březnice (u Příbrami) 213
Březno (u Loun) 154, 250
Břilice (u Třeboně) 202
Budín (Buda, součást Budapešti;
Maďarsko) 30
Burgundsko 63
Bussy (Belgie) 63
- Cáchy (Aachen) 58
- Čechy 7, 8, 12, 14, 22, 23, 30, 32, 35,
37, 44, 50, 58, 69, 76, 78, 84, 88, 91,
106, 107, 110, 111, 113, 115, 119, 124,
125, 128–130, 136, 144, 146, 148,
153, 157, 158, 167, 178–181, 183, 186,
190, 192, 193, 195, 197, 199,
205–209, 215, 216, 219, 227, 269
Čechy jižní 9, 16, 22, 23, 43, 74, 81,
130, 144, 157, 159, 183, 196, 198,
205, 207–209, 219, 227, 259, 264

- Čechy severní 81
Čechy západní 44
Česká koruna, český stát 7, 8, 24, 27, 30, 40, 45–47, 74, 91, 118–120, 130, 131, 168, 184–186, 209, 213, 222, 224, 229, 240, 257
České Budějovice 9, 105, 150, 202, 206–208, 218, 236
České království 7, 10, 26, 27, 30, 39, 40, 44, 49, 74, 87, 93, 104, 112, 119, 122, 123, 130, 131, 134, 143, 161, 167, 170, 179, 186, 189, 191, 192, 194, 198, 199, 203, 204, 209, 210, 213–215, 221, 263
česko-rakousko-uherské soustátí – viz habsburská monarchie
česko-uherské soustátí (jagellonská personální unie) 26
Český Krumlov 8, 22, 32–35, 37–39, 41, 42, 45, 50, 56, 68, 74, 81, 84, 90, 97, 109, 111, 114, 121, 130, 133, 135, 137–139, 141, 143–146, 148–152, 154, 156, 157, 159, 162, 163, 169, 172, 193, 196, 198, 206, 209, 216, 219, 232, 243, 247–249, 269
český stát – viz Česká koruna
Český Šternberk 91
Češi 7, 10, 23, 24, 30, 32, 33, 40, 43, 46, 51, 56, 75, 90, 91, 93, 98, 99, 103, 104, 109, 115, 117, 130, 132–134, 138, 140, 151–154, 157, 159, 161, 167, 172, 175, 185, 186, 189, 190, 192, 194, 198, 202–205, 217, 219, 220, 222, 224, 230, 245, 250, 266
- Dánsko, Dánové 161, 252
Delft (Nizozemí) 59, 63–65, 235
Dillenburg (Dillenburg; Německo) 92, 93
Dobrá Voda (u Českých Budějovic) 98
Dobronice (u Tábora) 79
Dolní Lužice 178
Dolní Rakousy 130, 148, 179, 196
Dordrecht (Nizozemí) 59
Drážďany (Dresden; Německo) 264
Dresden – viz Drážďany
Dunaj (řeka) 132
- Evropa 7, 10, 30, 40, 44, 53, 59, 63, 69, 72, 91, 103, 104, 113, 153, 158, 164, 178, 192, 207, 208, 219, 221, 223, 250, 257, 266
Evropa jihovýchodní 26
Evropa jižní 44
Evropa severozápadní 69
Evropa střední 7, 8, 50, 51, 72, 92, 136, 156, 180, 182, 202, 218, 227, 231
Evropa západní 44, 68, 74, 78, 152
- Falc 178, 180, 182, 195; viz též Horní Falc
Flandry 56
Francie, Francouzi 7, 18, 30, 51, 90, 113, 154, 172, 205, 206
Frankfurt nad Mohanem (Frankfurt am Main) 47, 50, 51, 53–56, 58,
Franská říše 32
Frisko 30
- Genève – viz Ženeva
Genova – viz Janov
Gent (Belgie) 59
Győr – viz Ráb
- habsburská monarchie 28, 32, 44, 128, 177, 178, 179, 188, 230, 257
habsburské země – viz habsburská monarchie
Haslach (Rakousko) 138, 141
Heidelberg (Heidelberg; Německo) 154
Helfenburk (u Strakonice) 23, 123
Helfštejn (u Přerova) 98–100, 102, 105, 110, 123, 135, 137, 240, 244
s'Hertogenbosch (Nizozemí) 63
Holand, nizozemská provincie 51, 66
Homole (u Třeboně) 202
Horažďovice (u Klatov) 110
Horní Falc 180, 182, 183
Horní Lužice 178
Horní Rakousy 106, 136, 138, 141, 179, 202, 206, 246
Horní Stropnice (u Českých Budějovic) 140
Horní Uhry – viz Slovensko
Hrbov (rybník na Netolicku) 80

- Chorvatsko, Chorvaté 94, 96, 138
 Choustník (u Tábora) 74, 138
 Chvalšiny (u Českého Krumlova) 246
- Indie 18, 59,
 Innsbruck (Rakousko) 93, 269
 Istanbul (Konstantinopol, Cařihrad;
 Turecko) 245
 Itálie (Vlachy), Italové (Vlaši) 7, 18, 23,
 24, 42, 43, 53, 56, 66, 98, 110, 146,
 149, 154, 159, 182, 224, 238
 Ivančice (u Brna) 176, 185, 197
- Jáchymov (u Karlových Varů) 37
 Janov (Genova; Itálie) 43
 Jindřichův Hradec 34, 35, 37, 39, 74,
 99, 174, 195, 198, 231, 269
- Kolín nad Rýnem (Köln am Rhein;
 Německo) 58, 113, 234
 Köln am Rhein – viz Kolín nad Rýnem
 Komárno (Slovensko) 131, 133
 Konstantinopol – viz Istanbul
 Kratochvíle (u Prachatic) 148, 149, 219
 Krumlov – viz Český Krumlov
 Krušné hory 44
 Kuklov (u Českého Krumlova) 137
 Kutná Hora 210
- La Manche (kanál) 68
 Lednice (u Českých Budějovic) 246
 Lhota Rybova (u Tábora) 256
 Libějovice (u Strakonice) 151
 Libeň (ves u Prahy) 178
 Ligurie 43
 Linec (Linz; Rakousko) 138, 148, 163,
 200–202
 Linz – viz Linec
 Lipník nad Bečvou (u Přerova) 102,
 115, 135, 137, 240, 245
 Líšno (u Benešova) 36
 Litoměřice 269
 Litomyšl 108
 Lnáře (u Strakonice) 147, 187, 188, 260
 Lombardsko 43
 Lomnice nad Lužnicí (u Jindřichova
 Hradce) 17, 140
- Londýn (London; Velká Británie) 66,
 67, 69–71, 235, 269
 Lovañ (Louvain, Leuven; Belgie) 59
 Lutych (Liège, Luik; Belgie) 58
 Lužice, lužická markrabství 143, 178
- Madrid (Španělsko) 98
 Magdeburk (Magdeburg; Německo) 14
 Mainz – viz Mohuč
 Makov (u Tábora) 79
 Malonty (u Českého Krumlova) 140,
 141
 Mantova (Itálie) 97
 Maurové 30
 Mekka českých dějepisců
 (archiv v Třeboni) 219, 266
 Miličín (u Tábora) 123, 244
 Mitrovce (u Benešova) 80
 Mladá Boleslav 34, 110, 111, 115, 196,
 242
 Mnichov (München; Německo) 156
 Moháč (Mohács; Maďarsko) 27
 Mohuč (Mainz; Německo) 58
 Morava, Moravané 7, 44, 91, 98–102,
 105–107, 110, 113, 115, 117, 123, 130,
 133, 136, 137, 143, 158, 163, 167,
 178–180, 184, 186, 215, 222, 239,
 240, 261
 Most nad Litavou (Bruck an der Leitha;
 Rakousko) 130
- Nelahozeves (u Mělníka) 241
 Němci 14, 18, 49, 90, 103, 157, 159,
 161, 167, 183, 198, 214, 215, 223, 232,
 250
 Německo (německé země a historické
 státy) 10, 18, 26, 41, 46, 47, 58,
 109, 113, 164, 205;
 viz též Římsko-německá říše
 Netolice (u Prachatic) 148, 149
 Neumarkt (Rakousko) 138
 Nitra (Slovensko) 130
 Nizozemí, nizozemské provincie, Spojené
 nizozemské provincie; Nizozemci 7,
 30, 50, 51, 53, 56–66, 68, 69, 72, 88,
 90, 113, 117, 148, 159, 164, 205, 206,
 224, 233, 234

- Nonnenboske (klášter u Gentu; Belgie) 63
- Nördlingen (Německo) 136
- Norimberk (Nürnberg; Německo) 68, 163
- Nové Hrady (u Českých Budějovic) 140, 141, 148, 151, 162, 191, 202
- Novohradské hory 140
- Novohradsko 98, 140, 141, 246
- Nový svět (Amerika) 158
- Nürnberg – viz Norimberk
- Olomouc 105, 106, 269
- Orlík nad Vltavou (u Písku) 171
- Osmanská říše 7, 26, 50, 125, 128, 130, 133, 153, 178, 235, 245
- Padova (Itálie) 154
- Pasov (Passau; Německo), Pasovští 18, 34, 38, 40, 41, 43, 143, 151, 205–210, 250, 263
- Pasovské biskupské knížectví 204, 205
- Passau – viz Pasov
- Persie 178
- Plzeň 218
- Polsko, Poláci 18, 50, 85, 118, 219
- Polsko-litevská unie 7
- Portugalsko 59
- Porýní 91, 92, 166, 205
- Praha, pražská města 9, 10, 15, 20, 39, 41, 45, 85, 89, 90, 97, 98, 111, 118, 122, 125, 127, 132, 137, 141, 144, 146, 147–150, 156, 159–163, 165, 168, 169, 178, 179, 187, 189, 191, 194–196, 202, 206, 208, 210, 211, 214, 216, 218, 242, 243, 252, 256, 264, 269
- Praha – Hradčany 147, 150, 191
- Praha – Malá Strana 122, 206
- Praha – Pražský hrad 35, 121, 150, 175, 187, 190, 216, 217, 218, 250
- Praha – Staré Město pražské 75, 189, 206
- Prachatice 143, 150, 205
- Prácheňsko, Prácheňský kraj 81, 207, 208
- Prešpurk – viz Bratislava
- Ráb (Győr; Maďarsko) 130, 133
- Rakousy, Rakušané 30–32, 34, 40, 46, 91, 130, 138, 140, 142, 148, 167, 178, 182, 184, 185, 205, 213, 230, 231, 261
- Rakousy Dolní – viz Dolní Rakousy
- Rakousy Horní – viz Horní Rakousy
- Ratibořské Hory (u Tábora) 138
- Rokytnice (u Přerova) 101
- Roma – viz Řím
- Rotterdam (Nizozemí) 59
- Roudnice nad Labem (u Litoměřic) 200, 243
- Rožmberk, Rožmberk nad Vltavou 22, 138, 145, 150, 151, 172, 191
- rožmberské dominium 8, 12, 23, 24, 33, 35, 37, 43, 74, 85, 95, 106, 107, 118–122, 128, 130, 134, 137, 138, 140, 142, 144, 145, 148, 151, 169, 183, 192, 198, 199, 207, 209, 215, 221
- Rožmberský rybník 166, 208
- Rumunsko 245
- Rýn 58, 59, 66
- Říčany (u Prahy) 78
- Řím (Roma; Itálie) 24, 50, 58, 117, 146
- Římsko-německá říše (Svatá říše římská národa německého) 7, 23, 40, 44–47, 51, 58, 73, 98, 143, 178, 180, 184, 192, 205, 213, 215, 230, 235; viz též Německo
- Říše – viz Římsko-německá říše
- Sasko 26, 44, 105, 208
- Sedlčany (u Příbrami) 23, 80, 200
- Sedmíhradsko 178, 257
- Siget (Szigetvár; Maďarsko) 96
- Skotsko, Skotové 10
- Slánský kraj 11
- Slezsko, Slezané 23, 46, 49, 97, 100, 106, 118, 138, 143, 178, 180, 184, 215
- Slované 219
- Slovensko (Horní Uhry), Slováci 99, 129, 130, 161, 178
- Soběslav (u Tábora) 19, 41, 74, 78–80, 138, 139, 173, 196–200, 203, 208, 218, 220, 256, 262, 267

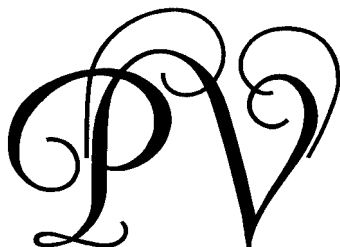
- Spojené nizozemské provincie – viz Nizozemí
- Steyr (Rakousko) 37
- Stockholm (Švédsko) 218, 250, 269
- Strasbourg – viz Štrasburk
- Svatá říše římská národa německého – viz Římsko-německá říše
- Svět (rybník) 8, 162
- Szigetvár – viz Siget
- Šamonice (u Pisku) 81
- Španělsko, Španělé 7, 18, 43, 51, 53, 59, 72, 98, 117, 168, 178, 191, 205, 208, 224, 233, 240
- Šternberk na Moravě 97
- Štrasburk (Strasbourg; Francie) 154
- Štýrsko 28, 30, 169
- Šumava 74, 140, 206, 265
- Švédsko, Švédové 218, 247, 250, 251
- Švýcarsko, Švýcaři 117
- Tábor 74, 81, 206, 269
- Táborsko 79
- Tataři 130
- Temže (řeka) 66
- Trnava (Slovensko) 130
- Třeboň 6, 8–20, 23, 57, 81, 90, 94, 100, 134, 135, 140, 145, 150–152, 154, 157–159, 162, 163, 166–188, 190, 191, 196, 199, 202, 203, 205, 207–210, 213–215, 218, 219, 221, 224, 227, 228, 253, 256, 258, 261, 266, 269
- Třeboňská rybníční soustava 219
- Třeboňsko, třeboňské panství 13, 14, 17, 138, 149, 151, 167, 227
- Turecko, Turci 7, 18, 30, 38, 124, 130, 133, 143, 153, 178, 203, 214, 257
- Tyrolsko 17
- uhersko-rakousko-moravská konfederace 186
- Uhry 30, 73, 78, 91, 98, 125, 127–130, 134, 137, 139, 151, 153, 169, 178–180, 182, 184, 206, 207, 245, 257
- Uppsala (Švédsko) 218
- Utrecht (Nizozemí) 51
- Valoni 159
- Velká Británie 69, 235
- Venezia – viz Benátky
- Veselíčko (u Přerova) 101
- Vídeň (Wien; Rakousko) 9, 20, 30, 130–132, 137, 156, 269
- Vilémova hora (vrch u Horní Stropnice, poblíž Českých Budějovic) 98
- Vimperk 74, 75, 90, 95, 147, 235, 236
- Vlachy – viz Itálie
- Vlaši (Italové) – viz Itálie
- Vltava (řeka) 22, 218
- Vodňany (u Strakonice) 80, 151
- Vyšší Brod (u Českého Krumlova) 22, 150, 172, 191, 203, 214, 260
- Wien – viz Vídeň
- Wittenberk (Wittenberg; Německo) 161
- Zéland, nizozemská provincie 51
- Zlatá stezka 143, 205
- Znojmo 128, 130, 132, 137, 245
- Želeč (u Tábora) 74, 77–80, 236
- Ženeva (Genève; Švýcarsko) 117
- Židé 18
- Žitenice (u Litoměřic) 269
- Žitný ostrov (Slovensko) 131
- Žumberk (u Českých Budějovic) 184, 202, 216

OBSAH

Mezi legendou a skutečností - - -	7
Urozený sirotek - - -	22
Ve stínu slavného bratra - - -	43
Msta rybníkářů - - -	73
Léčení duše i těla - - -	84
Odpadlík - - -	104
Poslední vladař domu rožmberského - - -	118
Hledání pevné půdy pod nohama - - -	135
Sběratelská vášně - - -	152
Spiklenci na třeboňském zámku - - -	168
Za vlast a náboženskou svobodu - - -	189
Dědictví - - -	213
Poznámky - - -	229
Prameny a literatura - - -	270
Seznam vyobrazení - - -	302
Rejstřík osobních jmen - - -	306
Rejstřík zeměpisných názvů - - -	314

JAROSLAV PÁNEK
PETR VOK Z ROŽMBERKA

Život renesančního kavalíra

VELKÉ POSTAVY ČESKÝCH DĚJIN
svazek 13.
Edici řídí Břetislav Daněk a Filip Outrata

Obálku a grafickou úpravu
navrhla Michaela Blažejová
Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2010 jako svou 956. publikaci
Vydání druhé, doplněné a opravené,
ve Vyšehradu první. AA 18.44. Stran 320
Odpovědný redaktor Filip Outrata
Vytiskla tiskárna S-Tisk, Vimperk
Doporučená cena 358 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-008-4